

სსიპ გორის სახელმწიფო სასწავლო უნივერსიტეტი

ხატია გოგალაძე

ეფექტური მეთოდების გამოყენება გრამატიკის სწავლებისას

სამაგისტრო ნაშრომი შესრულებულია განათლების ზუსტ და საბუნებისმეტყველო მეცნიერებათა ფაკულტეტზე განათლების მაგისტრის აკადემიური ხარისხის მოსაპოვებლად

ხელმძღვანელი: თამუნა ხეთაგური

ასოცირებული პროფესორი

გორი

2019

ანოტაცია

თემის აქტუალობა განპირობებულია უცხო ენის მნიშვნელობის ზრდით საზოგადოებაში, გრამატიკის როლით ენის დაუფლების საკითხში. გრამატიკა, როგორც გარკვეული წესების ერთობლიობა, სიტყვების ერთმანეთთან დასაკავშირებლად და წინადადებების სწორად ასაგებად ძალზე მნიშვნელოვან როლს თამაშობს ენის სწავლა/სწავლების პროცესში.

კვლევის მიზანია თუ რამდენად ეფექტური და ნაყოფიერია თანამედროვე მეთოდების, ხერხებისა და საშუალებების ჩართვა ინგლისური ენის შესწავლის პროცესში. ასევე დამედგინა ის სასწავლო/არასასწავლო მასალები (აქტივობები/დავალებები) თუ მასთან თანხვედრაში შემუშავებული სავარჯიშოები, რომლებიც მნიშვნელოვნად გაზრდიდა გრამატიკის სწავლების ეფექტურობას. შერჩეულ იქნა მეთოდები, რომლებიც მასწავლებლებს თეორიის პრაქტიკაში ეფექტურად რეალიზაციის საშუალებას მისცემს.

ნაშრომის სიახლეა ექსპერიმენტი, რომელშიც გამოვიყენე გრამატიკის სწავლების ეფექტური მეთოდები. კვლევის შედეგმა აჩვენა, რომ გრამატიკის სწავლებისას არსებული ძირითადი მეთოდებიდან გაცილებით ეფექტური აღმოჩნდა ორი მათგანი - გრამატიკულ - მთარგმნელობითი (Grammar-Translation) მეთოდი და კომუნიკაციური მიდგომა ენის სწავლებაში (Communicative Language Teaching). გრამატიკულ - მთარგმნელობითი მეთოდი საშუალებას აძლევს მოსწავლეებს მიიღონ გარკვეული ცოდნა გრამატიკაში, რაც შემდგომ განაპირობებს მოსწავლეების კომუნიკაციური უნარ- ჩვევების განვითარებას მყარ გრამატიკულ ცოდნაზე დაყრდნობით.

Kh. G. Gogaladze

Using of the effective methods in teaching grammar

Annotation

The research work is actual, because it has shown the importance of English language that is expanded in a society nowadays. Grammar, as a set of rules, plays a very important role in teaching / learning process.

The goal of the research is to demonstrate how effective and productive are the modern methods, approaches and techniques in teaching and learning process. This research studies the effectiveness of teaching grammar in activities. The methods and approaches have been selected for teachers in teaching the theory of English Grammar.

The novelty of this work is the experiment, where I have used the effective methods of teaching English Grammar. The result has shown that the most effective methods are Grammar-Translation Method and Communicative Language Teaching. Grammar-Translation Method allows students to get some knowledge in grammar which develops learners' communicative skill

შინაარსი

შესავალი	5
თავი 1. გრამატიკის სწავლების ლიტერატურული მიმოხილვა.....	7
1.1 გრამატიკის როლი უცხო ენის სწავლების პროცესში	8
1.2 გრამატიკის სწავლების პედაგოგიური და ფსიქოლოგიური ასპექტები	16
თავი 2. გრამატიკის სწავლების მიზნები და მეთოდები.....	20
2.1 გრამატიკის სწავლების მიზნები	21
2.2 გრამატიკის სწავლების მეთოდები	25
2.3 გრამატიკის ახსნის მიდგომები.....	40
თავი 3. სირთულეები გრამატიკის სწავლებისას და პრობლემის მოგვარების გზები	49
3.1 სირთულეები.....	50
3.2 პრობლემის მოგვარების გზები.....	52
3.3 დ.პერკინსის ეფექტური სწავლების შვიდი პრინციპი	55
თავი 4. ექსპერიმენტი	60
4.1 ექსპერიმენტის მიზანი და მეთოდოლოგია	62
ექსპერიმენტის აღწერა.....	63
დასკვნა	72
გამოყენებული ლიტერატურა	74

შესავალი

ინგლისური ენის საერთაშორისო ენად აღიარება 21-ე საუკუნის რეალობაა ინგლისურის ცოდნა დღესდღეობით მნიშვნელოვანი გახდა, ვინაიდან ადამიანებმა გააცნობიერეს, რომ ამ ენის ცოდნა არის ერთგვარი „საშვი“ უკეთესი კარიერისკენ, სხვადასხვა სფეროში უფრო პროგრესული ცოდნის მიღებისა და რა თქმა უნდა, საერთაშორისო ურთიერთობების ეფექტიანად წარმართვისათვის. საქართველოშიც, როგორც მსოფლიოს სხვა პროგრესულად განვითარებად, თუ მაღალ დონეზე განვითარებულ ქვეყნებში ინგლისური ენის ცოდნა ძალზე მნიშვნელოვანია, მაგრამ, ამავე დროს, მისი შესწავლა მეტად შრომატევადი და რთული პროცესია.

სხვადასხვა ეროვნების ხალხი სხვადასხვა ენაზე საუბრობს და თითოეულ მათგანს საკუთარი გრამატიკა აქვს, რომლის გარეშეც ვერცერთი ენა ვერ იარსებებს. გრამატიკა, როგორც წესების კრებული, სიტყვების ერთმანეთთან დასაკავშირებლად და წინადადების ასაგებად ძალზე მნიშვნელოვან როლს თამაშობს ენის სწავლა სწავლების პროცესში. გრამატიკის სწავლების ერთ-ერთ მიზანს წარმოადგენს ის, რომ იგი ეხმარება ენის შემსწავლელს მისთვის საინტერესო ენის ბუნების აღმოჩენაში, რაც გულისხმობს იმას, რომ ენა მოიცავს იმ განსაზღვრულ ელემენტებს, რომლებიც ხელს უწყობენ ჩვენ მიერ თქმულის, წაკითხულის, გაგონილის თუ დაწერილის სწორად გადმოცემას.

კვლევის მიზანია ინგლისური გრამატიკის სწავლების პროცესში წამოჭრილი სირთულეების გამოვლენა და ისეთი სასწავლო/არასასწავლო მასალების, (აქტივობები, დავალებები) და მასთან თანხვედრაში შემუშავებული სავარჯიშოების, რომლებიც გაზრდის გრამატიკის სწავლების ეფექტურობას.

კვლევის ობიექტია ინგლისური გრამატიკის შესწავლისთვის გამოყენებული მეთოდები და მასთან დაკავშირებული სირთულეები.

პედაგოგიურ ასპექტში გრამატიკის ახსნისას ყურადღება უნდა გამახვილდეს მხოლოდ იმ გრამატიკულ თავისებურებებზე, რომელთა ცოდნაც აუცილებელია მოსწავლეებისთვის.

ლინგვისტურ ასპექტში განხილულია გრამატიკის სწავლებასთან დაკავშირებული სირთულეები და მოგვარების გზები.

მეთოდურ ასპექტში გრამატიკის უნარ-ჩვევების განვითარებასთან დაკავშირებით, განხილულია განსხვავებული მეთოდოლოგიათა ძირითადი პრინციპები და მიდგომები.

ნაშრომის სტრუქტურა: ნაშრომი შედგება შესავალი ნაწილის, ოთხი თავისაგან და გამოყენებული ლიტერატურის ჩამონათვლისაგან.

I თავში მოცემულია ინგლისურ ენაში გრამატიკის სწავლების ლიტერატურული მიმოხილვა, ახსნილია მისი მნიშვნელობა, ფუნდამენტური ფუნქცია ენის არსებობისთვის და გრამატიკის როლი თუ როგორ იცვლებოდა კაცობრიობის ისტორიაში განვითარების კვალდაკვალ. ამ თავში აგრეთვე წარმოდგენილია გრამატიკის სწავლების პედაგოგიური და ფსიქოლოგიური ასპექტები თუ რაოდენ დიდი მნიშვნელობა აქვს განწყობას სწავლაზე და შინაგან მოტივაციაზე.

II თავში მოცემულია გრამატიკის სწავლების მიზნები ალტერნატიული მეთოდების და მიდგომების გამოყენება. ამ შემთხვევაში აუცილებელია პედაგოგმა გაითვალისწინოს მოსწავლეთა საჭიროებებიდან გამომდინარე რომელი მეთოდი უნდა იქნეს შერჩეული და გამოყენებული. გრამატიკულ-მთარგმნელობითი მეთოდი, კომუნიკაციური თუ სხვა.

III თავში წარმოდგენილია, სირთულეები და პრობლემის გადაჭრის გზები გრამატიკის სწავლების დროს. გრამატიკის სწავლება მოსწავლეებში შფოთვის გრძნობის გაჩენას იწვევს და ამ განცდის თავიდან ასაცილებლად და ზოგადად გრამატიკის სწავლების პრობლემების მოსაგვარებლად კარგი იქნება, თუ მოტივირებისათვის მასწავლებელი ეცდება გამოიწვიოს სასიამოვნო ასოციაციები, შექმნას პოზიტიური ატმოსფერო და კომფორტის განცდა.

IV თავში, მოცემულია ექსპერიმენტის აღწერა, გაკვეთილის გეგმები, ექსპერიმენტის შედეგები და დასკვნა.

თავი I. გრამატიკის სწავლების ლიტერატურული მიმოხილვა

უცხო ენის შემსწავლელები ამტკიცებენ, რომ მთავარი დაბრკოლება, რომელსაც ენის შესწავლის პროცესი ჩიხში შეჰყავს, სამიზნე უცხო ენის სირთულე და ენობრივი ალღოს უქონლობაა. თანამედროვე ენათმეცნიერები კი გვპასუხობენ: ენის შესწავლას დამოკიდებულებას უნდა ვუმადლოდეთ, რომელიც წარმატებას განაპირობებს და არა ალღოს. არცერთი ენა არ არის რთული, ისინი, უბრალოდ, მშობლიურის განსხვავებულია.

როგორც ყველა ენას ინგლისურსაც თავისი გრამატიკა გააჩნია, რომლის გარეშეც ენის არსებობა, ფაქტობრივად შეუძლებელია. ინგლისურ ენაზე კომუნიკაციის დასამყარებლად აუცილებლად უნდა ვფლობდეთ, პირველ რიგში, ენას და, რა თქმა უნდა მის გრამატიკასაც. გრამატიკული თავისებურებების გასაცნობიერებლად კი უნდა გვესმოდეს რას ნიშნავს ცნება „გრამატიკა“. იგი (ბერძნ. grammatike) თავდაპირველად ნიშნავდა „კითხვის და წერის ხელოვნებას და, ამდენად, იგი განათლების ერთ-ერთი მაჩვენებელი იყო. გრამატიკა ისწავლებოდა როგორც ცალკე საგანი. იგი სწავლების მიზანს წარმოადგენდა. შემდგომ პერიოდში ცნებამ „გრამატიკა“ როგორც ენათმეცნიერებაში, ისე ენების სწავლებისას, ახალი შინაარსი შეიძინა:

- 1) ენის გრამატიკული წყობა,
- 2) ენათმეცნიერების ნაწილი, რომელიც გრამატიკულ წყობას შეისწავლიდა,
- 3) სიტყვათა ცვლის წესები ერთიანობა.

XX საუკუნის ბოლოს კი „გრამატიკა“ ახალ-ახალი მნიშვნელობით გამოიყენება: თეორიული, აღწერილობითი, ნორმატულ-აღწერილობითი, სასწავლო, დიდაქტიკური.

გრამატიკის როლი უცხოური ენების სწავლებაში იცვლებოდა სხვადასხვა ფაქტორის ზეგავლენით: ლინგვისტიკის თეორიის ევოლუციის შესაბამისად, უცხოური ენების სწავლების პრაქტიკული შედეგების გათვალისწინებითა და

განათლების სფეროში სახელმწიფო პოლიტიკის ზეგავლენით. იყო მცდელობა გრამატიკის სწავლების როლის შემცირების, ან სრული იგნორირებისა, რაც დღესაც შეიმჩნევა როგორც ქართულ, ისე უცხოენოვან სახელმძღვანელოებში, სადაც გრამატიკული ასპექტების ახსნას ძალზე მცირე დრო აქვს დათმობილი და რაც გარკვეული სირთულეების წინაშე აყენებს ქართველ შემსწავლელებს.

ამასთანავე უნდა აღინიშნოს, რომ მშობლიური ენის გრამატიკის საფუძვლიანი ცოდნა სხვა ენათა დაუფლებასაც უწყობს ხელს. მშობლიური ენის გრამატიკული წესების, გრამატიკული კატეგორიებისა და კანონების ცოდნა და მათი არამშობლიური ენის გრამატიკული წესებთან, კანონებთან, კატეგორიებთან შედარება-შეპირისპირება უფრო გასაგებსა და მისაწვდომს ხდის მოსწავლეთათვის არამშობლიური ენის მასალას და აადვილებს მის დაუფლებას. გამოცდილებამ და სკოლებში სასწავლო პროცესზე დაკვირვებამ აჩვენა რომ უცხოური და მშობლიური ენების გრამატიკულ სისტემებს შორის არსებული განსხვავება მეტად დიდ სიძნელეებს უქმნის

ინგლისური ენის ქართველ

შემსწავლელებს.(შავერდაშვილი,2015)

1.1 გრამატიკის როლი ინგლისური ენის სწავლებაში

გრამატიკა ენის წესების კრებულია, წესების ცოდნა კი მნიშვნელოვან როლს თამაშობს ენობრივი უნარების განვითარებაში. ჩვენი მშობლიური ენის წესებს ბავშვობაში მარტივად ვითვისებთ, მაგრამ უცხო ენის გრამატიკის სწავლას საგრძნობლად მეტი მონდომება სჭირდება. თუმცა როცა საქმე გრამატიკის სწავლას ეხება, საფუძვლებია ყველაზე მნიშვნელოვანი დეტალების დახვეწა და იშვიათი გამონაკლისების სწავლა გაცილებით მარტივია, როცა უკვე გაქვთ მნიშვნელოვანი ცოდნა.

გრამატიკის სწავლება უცხოური ენის მეთოდის და დიდაქტიკის მნიშვნელოვანი შემადგენელი ნაწილია და მისი მიდგომები და ხერხები გაკვეთილზე მეთოდების განვითარებასთან ერთად მუდმივ ცვლილებაშია. გრამატიკის სწავლება უცხოური ენის გაკვეთილზე მუდმივი განხილვის საგანია. ის

არ არის ჰიტი ან მოდური თემა, მაგრამ უცხოური ენის მასწავლებელთა ყოველდღიურობაში მუდამ აქტუალურია.

გრამატიკულ-მთარგმნელობით მეთოდში (მე-18; მე-19სკ.) გრამატიკა სასწავლო პროცესის ღერძს წარმოადგენდა და ყველა აქტივობა, ტექსტი თუ სავარჯიშო ამ „ღერძის გარშემო ტრიალებდა“. გრამატიკული წესების პრეზენტაცია, მათი დასწავლა და გრამატიკულად სწორი წინადადებების აგება უცხოური ენის გაკვეთილის ძირითად შემადგენელ ნაწილს წარმოადგენდა.

გრამატიკულ - მთარგმნელობითი მეთოდისგან განსხვავებით პირდაპირი მეთოდი (მე-20სკ. დასაწყისი) არ იყო გრამატიკულ წესებზე ორიენტირებული, რის გამოც გრამატიკამ გაკვეთილზე ცენტრალური როლი ნაწილობრივ დაკარგა.

მიუხედავად იმისა, რომ აუდიოვიზუალურ და აუდიოლინგვალურ მეთოდებში (მე-20 სკ.30-50 წწ.) გრამატიკა არ იყო სასწავლო პროცესის ცენტრალური ელემენტი, სასწავლო მასალის პროგრესის დროს მაინც გადამწყვეტი როლი ეკისრებოდა და სინთეზურად შედგენილ დიალოგებსა თუ სავარჯიშოებში დაფარულად წარმოდგებოდა.

კომუნიკაციურ დიდაქტიკაში (მე-20 სკ. 70-80-იანი წწ. დღემდე) გრამატიკა არის სასწავლო პროცესის „ღერძი“ და განიხილება მიზნის (ენის შემსწავლელში კომუნიკაციური კომპეტენციის განვითარება) მიღწევის ისეთივე საშუალებად, როგორცაა ახალი სიტყვების ათვისება, საწარმოთქმო უნარების განვითარება და ა.შ.

უცხოური ენის სწავლების მეთოდებში გრამატიკის როლის მოკლე მიმოხილვითაც ცხადია, გრამატიკის როლი და სწავლების პრინციპები იცვლებოდა კაცობრიობის ისტორიაში ჩატარებული პირველი გაკვეთილიდან დღემდე და გრამატიკის როლი თანამედროვე უცხოური ენის გაკვეთილზე პრინციპულად განსხვავდება ტრადიციული გრამატიკის სწავლებისაგან. ლინგვისტიკაში

გრამატიკა, როგორც ენათმეცნიერების ნაწილი ნებისმიერი მოცემული ბუნებრივი ენის აგებულებას სწავლობს (ლინგვისტური გრამატიკა), უცხოური ენის გაკვეთილის გრამატიკის ქვეშ კი ის გრამატიკული მასალა მოიაზრება, რომელიც

მოსწავლემ უნდა შეისწავლოს იმისთვის, რომ წინადადებები სწორად ააგოს, ისინი გაიგოს და მათი ერთმანეთთან დაკავშირება შეძლოს (პედაგოგიური გრამატიკა). თუ ლინგვისტიკის ამოცანაა გრამატიკის განხილვა მისი ყველა შემადგენელი ელემენტის მიმართულებით, პედაგოგიურ გრამატიკაში ის მოვლენებია საინტერესო, რომელთა დახმარებითაც მოსწავლე, მაგალითად, ამა თუ იმ თემასთან დაკავშირებული ტექსტის გასაგებად თუ ამ ტექსტზე სასაუბროდ სჭირდება.

ლინგვისტურ და პედაგოგიურ გრამატიკას, რომელსაც ხშირად სასწავლო გრამატიკას ან დიდაქტიკურ გრამატიკასაც უწოდებენ, მათ შორის განსხვავება წარმოდგენილია ქვემოთ მოცემულ ცხრილში.

ლინგვისტური გრამატიკა	პედაგოგიური გრამატიკა
განიხილავს აბსოლუტურად ყველა ელემენტს (განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია წესების გამონაკლისი შემთხვევები)	ელემენტებს განიხილავს შემთხვევითობის პრინციპით.
აბსტრაქტულობა (გრამატიკული მოვლენების მხოლოდ აღწერა/წარმოდგენა)	კონკრეტულობა/თვალსაჩინოება (ნიმუშების წარმოდგენა თვალსაჩინოების დახმარებით)
მოკლე აღწერა (ყველა მოვლენის მოკლედ და მშრალად წარმოდგენა)	დაწვრილებით (მნიშვნელოვანოდ საცნობი ელემენტების დასახვა მაგალითში წარმოდგენა)
არანაირი ფსიქოლოგიური მონაცემების გათვალისწინება.	სწავლისას ფსიქოლოგიური საფუძვლების, კატეგორიების გათვალისწინება (გაგება).

გრამატიკაზე ორიენტირებული მეთოდებით სწავლებისას უპირატესობა ენიჭებოდა ლინგვისტურ გრამატიკას, რომლის მიხედვით გრამატიკის ლინგვისტური აღწერითი მოდელების საშუალებით ხდებოდა გრამატიკის სწავლება. (შდრ. Funk 2009, 7)

თანამედროვე უცხოური ენის გაკვეთილისათვის კი რელევანტურია გრამატიკის დიდაქტიკური გაგება. დიდაქტიკური გრამატიკის მნიშვნელოვანი კრიტერიუმებია ენობრივი ფორმების გამოყენების სიხშირე, სირთულის დონე და მათი კომუნიკაციური მნიშვნელობა (Funk 2009, 6).

დიდაქტიკური გრამატიკის მიხედვით შესაძლებელია:

- ენის შემსწავლელთა ცოდნისა და საჭიროებების გათვალისწინებით გრამატიკული წესების შერჩევა და აღწერა;
- უცხოურ ენაზე კითხვის, წერის, მოსმენისა და ლაპარაკის დროს მოსწავლის დახმარება;
- ენობრივი სისტემისა თუ წესის იმ ნაწილის შერჩევა და აღწერა, რომელიც კონკრეტული სასწავლო მიზნისთვის არის საჭირო;
- გრამატიკული წესებისა და სტრუქტურების ვიზუალიზირება, რათა ენის შემსწავლელმა მათი ადვილად აღქმა შეძლოს (Funk 2009, 13).

ტრადიციული უცხოური ენის გაკვეთილის მიხედვით გრამატიკული კომპეტენციის განვითარება გრამატიკული წესების დასწავლითა და წინადადებებში მათი გამოყენებით ხდებოდა. გრამატიკული კომპეტენცია დღეს ნიშნავს, უპირველეს ყოვლისა, იმას, რომ ენის შემსწავლელს შეუძლია ტექსტში გრამატიკული სტრუქტურების ამოცნობა, მათთვის მნიშვნელობის მინიჭება და მათი გამოყენებით საკუთარი აზრის შესასწავლ ენაზე ჩამოყალიბება. (Funk 2009, 7)

თანამედროვე უცხოური ენის გაკვეთილზე გრამატიკის სწავლების ძირითად მიზანს წარმოადგენს ენის შემსწავლელთა მიერ ენობრივი ფორმების ინტენციისა და სიტუაციის შესაბამისი გამოყენება. (funk 1993, 4)

როგორც წესი, უცხოური ენის გაკვეთილზე გრამატიკულ პროგრესიას სახელმძღვანელო განსაზღვრავს, მაგრამ საინტერესოა, რას უნდა ემყარებოდეს გრამატიკული წესებისა და სტრუქტურების თანმიმდევრობა უცხოური ენის გაკვეთილზე. ფუნკისა და კიონიგის (1991) მიხედვით გამოიყოფა გრამატიკული პროგრესიის სამი ძირითადი კრიტერიუმი:

◇ ენობრივი სისტემის ასპექტი: ამ ასპექტში კონკრეტული გრამატიკული კატეგორიის გამოყენების სიხშირე იგულისხმება. მაგალითად, ენის სწავლების ელემენტარულ დონეზე (ერთიანი ევროპული სარეკომენდაციო ჩარჩოს მიხედვით ენების სწავლების A1.1 დონე) თავდაპირველად ისწავლება სუბიექტი (ქვემდებარე) და შემდეგ ობიექტი (პირდაპირი დამატება), ვინაიდან თითქმის ყველა ზმნა მოითხოვს სუბიექტს და ენაში სუბიექტის გამოყენების სიხშირეც ობიექტთან შედარებით მაღალია;

◇ დიდაქტიკური ასპექტი: მაგალითად, რომელი გრამატიკული კატეგორია არის ენის შემსწავლელისთვის შედარებით რთული, და რომელი უფრო მარტივად გასაგები (სუბიექტისა და ობიექტის მაგალითზე, სუბიექტი უფრო მარტივად გასაგებია, ვიდრე ობიექტი);

◇ პრაგმატული ასპექტი: მაგალითად, რომელი გრამატიკული კატეგორია უფრო სჭირდება ენის შემსწავლელს ენობრივი ქმედებისათვის. უცხოურ ენაზე პირველი წინადადების აგებისა და საკუთარი აზრის ფორმულირებისათვის მოსწავლეს სჭირდება, მაგალითად, ზმნა „ყოფნა“ პირველ პირში და არა ამ ზმნის ყველა ფორმა და ა.შ. (შდრ. Funk/Koenig, 62) გრამატიკული პროგრესის ჩამოთვლილი კრიტერიუმების გარდა მნიშვნელოვანია ასევე გრამატიკული სტრუქტურების ცალკეულ ერთეულებად დაყოფა, რომლის დროსაც გათვალისწინებული იქნება მოსწავლის წინარე ცოდნა. გრამატიკული სტრუქტურების დაყოფა ენის შემსწავლელს მათ ამოცნობას, გაგებას, გადამუშავებასა და გამოყენებას გაუადვილებს. (Studio d 2008, 14)

მასწავლებლისათვის ხშირად არ არის მარტივი კონკრეტული გრამატიკული თემის მოსწავლისათვის გასაგებად წარდგენა და მარტივად ახსნა, ამიტომ გრამატიკული სტრუქტურებისა და აბსტრაქტული შინაარსების უკეთ აღსაქმელად და დასამახსოვრებლად საჭიროა მათი ვიზუალური იმპულსებით აღნიშვნა. კონკრეტული გრამატიკული სტრუქტურის ცხრილებით, კონკრეტული და აბსტრაქტული სიმბოლოებით, ფერადი აღნიშვნებით, ნახატებითა და გრაფიკული ნიშნებით აღნიშვნა მოსწავლეზეა ორიენტირებული და მას გრამატიკული წესის გაგებასა და დამახსოვრებაში ეხმარება, თუმცა, მნიშვნელოვანია, რომ ნებისმიერი ვიზუალური იმპულსი გონივრულად და ადეკვატურად იქნას გამოყენებული.

გრამატიკული წესის სიტყვისა და წინადადების დონეზე მარკირების ერთ-ერთი საშუალებაა გრაფიკული სიმბოლოებით მათი აღნიშვნა. მნიშვნელოვანია, რომ მოსწავლისათვის ესა თუ ის გრაფიკული სიმბოლო, როგორც გეომეტრიული ფიგურა, ნაცნობი უნდა იყოს. ახალი აბსტრაქტული სიმბოლოების გამოგონება ნაკლები შედეგის მომტანი იქნება. უმჯობესია არჩევანი მხოლოდ 2 ან 3 ფიგურაზე (მაგ. წრე და მართხკუთხედი) გაკეთდეს, რომელთა გამოყენებაც სინტაქსური ერთეულების ახსნის დროს რეგულარულად მოხდება. (შდრ. Funk/Koenig, 83) კონკრეტული სიმბოლოების აბსტრაქტულ გრამატიკულ წესებთან დაკავშირება დიდ დახმარებას გაუწევს ენის შემსწავლელს აბსტრაქტული ინფორმაციის დამახსოვრებასა და გახსენებაში. აღნიშნული კავშირით ხდება ტვინში მეხსიერების გააქტიურება, თუმცა მნიშვნელოვანია, რომ ამ ფუნქციას მხოლოდ ნათელი და ერთ მნიშვნელოვანი ვიზუალური სიმბოლოები ასრულებს. (შდრ. Funk/Koenig, 89)

გრამატიკაზე მუშაობა უცხოური ენის გაკვეთილზე სხვადასხვა სახით ხდება. რიგ შემთხვევებში ეს სამუშაო საკმაოდ დიდხანს გრძელდება, რადგან მოსწავლეებს გრამატიკული წესი მზა სახით მიეწოდება და მისი დაკონკრეტება და ახსნა შემდეგ მაგალითების საშუალებით ხდება. გრამატიკული წესის გაგების მომენტში ენის შემსწავლელს პასიური როლი უკავია, გაკვეთილი მასწავლებელზეა ორიენტირებული და ადვილად იღებს ფრონტალური გაკვეთილის სახეს. გრამატიკული წესის გაგება მოსწავლისათვის რთული და მოსაწყენი პროცესია და მოსწავლის დემოტივაციას იწვევს. ამგვარი მიდგომა გრამატიკაზე მუშაობის ტრადიციული მეთოდია და ცნობილია, როგორც გრამატიკული კანონზომიერებების შემუშავების დედუქციური ხერხი. აღნიშნული მეთოდის მიხედვით, ენის შემსწავლელი თავდაპირველად აბსტრაქტულ გრამატიკულ კანონზომიერებას ეცნობა და მის საფუძველზე კონკრეტულ მაგალითებზე მუშაობს (მიმართება: აბსტრაქტულიდან კონკრეტულისკენ).

დედუქციური მეთოდისაგან განსხვავებით გრამატიკულ წესებზე მუშაობის ინდუქციური მეთოდი ენის შემსწავლელს საშუალებას აძლევს, თავად დაინახოს გრამატიკული კანონზომიერება კონკრეტული მაგალითების დახმარებით და თავად ჩამოაყალიბოს გრამატიკული წესი (მიმართება: კონკრეტულიდან აბსტრაქტულისკენ).

თანამედროვე უცხოური ენის გაკვეთილზე უპირატესობა ენიჭება გრამატიკაზე მუშაობის ინდუქციურ მეთოდს, რომელიც აღმოჩენითი სწავლის პრინციპებს ეყრდნობა (Storch 1999, 182). ინდუქციური მეთოდის თანახმად მოსწავლეს გრამატიკული წესი მზა სახით არ მიეწოდება. მოსწავლემ უნდა იაქტიუროს და მაგალითების საშუალებით თავად მიაგნოს გრამატიკულ კანონზომიერებას და თავადვე ჩამოაყალიბოს გრამატიკული წესი. გრამატიკულ წესებზე მუშობას აადვილებს და მოსწავლეზე ორიენტირებულს ხდის ეგრეთ წოდებული S-O-S-მოდელი (შეგროვება-დაჯგუფება სისტემატიზაცია), რაც ითვალისწინებს:

- ფორმალური მსგავსებების საფუძველზე ტექსტში მოცემული მაგალითების შეგროვებას;
- ენობრივი ფორმების დაჯგუფებას;
- დაკვირვებების სისტემატიზაციას და გრამატიკული წესის აღმოჩენას. (Funk/Koenig, 124)

აღნიშნული მოდელით მუშაობის დროს ენის შემსწავლელები დამოუკიდებლად იღებენ გადაწყვეტილებებს ენობრივი კანონზომიერებების შესახებ. მასწავლებელი ამ პროცესში ნაკლებად აქტიურია. ის აკვირდება მუშაობის პროცესს და ეხმარება მოსწავლეებს საჭიროების შემთხვევაში. ამგვარი მიდგომით ხდება ენის შემსწავლელში ბუნებრივი კოგნიტური პროცესის ხელშეწყობა და გრამატიკული კანონზომიერებების გაცნობიერება. ამგვარი მიდგომა გრამატიკის აღმოჩენითი სწავლის სახელწოდებითაა ცნობილი. თანამედროვე უცხოური ენის გაკვეთილზე აუცილებელია, რომ ენის შემსწავლელს მათთვის საინტერესო თემები და შინაარსები მიეწოდოს და გრამატიკა და ტექსტი ერთმანეთთან ლოგიკურად იყვნენ დაკავშირებული, რადგან გრამატიკაზე მუშაობა საინტერესო შინაარსის გარეშე არ არის ეფექტური. მნიშვნელოვანია ის, რომ ესა თუ ის კონკრეტული თემა რომელიმე გრამატიკულ მოვლენას კი არ უნდა ეძღვნებოდეს, არამედ რომელიმე თემის შესახებ შინაარსის გადამოწმებას უნდა ემსახურებოდეს და ენის შესწავლის პროცესში გრამატიკას მხოლოდ დამხმარე საშუალების როლი

უკავია და მისი სტრუქტურების პრაგმატულად მნიშვნელოვან და შინაარსობრივად საინტერესო თემებთან დაკავშირება შედეგის მიღწევის აუცილებელ პირობას წარმოადგენს.

კონკრეტულ გრამატიკულ ფენომენზე მუშაობის დროს თავდაპირველად ენის შემსწავლელისთვის საინტერესო შინაარსების დამუშავება ხდება. ამიტომ მოსწავლეს თემატურად მრავალფეროვანი და ამავდროულად გასაგები ტექსტები უნდა მიეწოდოს (Funk 2010, 946). საინტერესო ტექსტის დამუშავების დროს ხდება დროებითი კონცენტრაცია ენობრივ სტრუქტურებზე სიტყვის, წინადადების და ტექსტის დონეზე. გრამატიკული ფენომენის თემატიზირება ხდება შინაარსზე ორიენტირებული დავალების ფარგლებში. ამგვარი მიდგომით გაკვეთილის დასაწყისსა და ბოლოში თემატურად საინტერესო და შინაარსზე ორიენტირებული დავალებები მიეწოდება ენის შემსწავლელს და მათ შორის ენის შემსწავლელთა საჭიროებებიდან გამომდინარე ჩართულია შემეცნების ფაზა. გრამატიკული ფენომენის თემატიზირება მაშინ ხდება, როცა კონკრეტული გრამატიკული სტრუქტურის გამოყენება შინაარსით არის დატვირთული და კონკრეტული შინაარსის გადმოცემას ემსახურება. (Funk 2010, 947)

ტრადიციული გრამატიკული სავარჯიშოების (ჩასასმელი სავარჯიშოები, დასასრულებელი სავარჯიშოები, ტრანსფორმაციის სავარჯიშოები და ა.შ.) მიზანი ენის სისტემის ასპექტებზე ვარჯიშია და მათზე მუშაობის დროს არ ხდება ენობრივი ქმედება. აღნიშნული სავარჯიშოებისაგან განსხვავებით თანამედროვე უცხო ენის გაკვეთილზე დიდ ადგილს იკავებს ქმედებაზე ორიენტირებული გრამატიკული დავალებები. მათი მიზანია, რომ ენის შემსწავლელი კონკრეტულ, უცხოენოვან ყოფით სიტუაციაში ადეკვატური ენობრივი ქმედებისთვის მოამზადოს.

ფორმაზე ორიენტირება და გრამატიკული კანონზომიერების გაგება არ ნიშნავს მათ სამეტყველო ენაში თავისუფალ გამოყენებას. უცხოურ, ენაზე თავისუფლად ლაპარაკის დროს ხდება დამახსოვრებული მზა კო-რექტული ფრაზების რეპროდუცირება. უცხოურ ენაზე ლაპარაკის დროს ენის შემსწავლელს გრამატიკული ფორმების შერჩევისა და წინადადებების გრამატიკული წესების მიხედვით აგების

დრო არ აქვს. ამიტომ უცხოური ენის გაკვეთილზე გრამატიკული ფორმების ავტომატიზირება უნდა მოხდეს (დრ. List 2002, 128).

დღეს გაკვეთილზე უნდა გამოიყენებოდეს გრამატიკული დავალებები, რომლებიც არის ინტერაქტიული, შეიცავს თამაშის ელემენტებს, ავარჯიშებს პარალელურად რამდენიმე უნარ-ჩვევას, არის შინაარსობრივად საინტერესო, არის პერსონალური, ენის შემსწავლელი ენობრივ ქმედებას თავისი პერსპექტივიდან ახორციელებს არის რეალურ, ყოფით სიტუაციაზე ორიენტირებული, დახმარების სახით შეიცავს მზა ფრაზებს, გამოთქმებს, მაგალითებს, იძლევა დამოუკიდებლად გადამოწმების საშუალებას და არის კრეატიული.

1.2 გრამატიკის სწავლების პედაგოგიური და ფსიქოლოგიური ასპექტები

ფოლოქის და ვოლერის (pollock and Waller, 1991) მიხედვით, გრამატიკა ენაში ჩაქსოვილი ფაქტურაა. იმისთვის რომ დავამყაროთ კომუნიკაცია უცხო ენაზე, კერძოდ კი, ინგლისურ ენაზე, უნდა ვფლობდეთ პირველ რიგში ენას და, რა თქმა უნდა, მის გრამატიკასაც. გრამატიკის სწავლებისას სამი რამ უნდა გავითვალისწინოთ გრამატიკა-როგორც წესები, გრამატიკა-როგორც ფორმა და გრამატიკა-როგორც რესურსი. უცხო ენის ბევრი შემსწავლელისთვის გრამატიკა ხშირად ასოცირდება წესების შესწავლასთან. მასწავლებლების ნაწილი მიიჩნევს რომ წესები ის საძირკველია, რომელზეც მოსწავლეთა ცოდნა იგება. ზოგიერთი მათგანი ფიქრობს, რომ გრამატიკა ერთ-ერთი იმ რესურსთაგანია, რომელიც ენას გააჩნია კომუნიკაციის დამყარების ხელშეწყობისთვის. გრამატიკა, როგორც სიტყვების ერთმანეთთან შემაკავშირებელი წესების კრებული, მეტად მნიშვნელოვან როლს ასრულებს ენის სწავლების პროცესში.

ბასტონი (Bastone, 1994, 35) ამტკიცებს, რომ „ენა გრამატიკის გარეშე იქნებოდა ქაოტური, უთვალავი სიტყვების გროვა.“ წლების მანძილზე, გრამატიკის როლი უცხო ენის გაკვეთილზე ერთ-ერთ უმთავრეს საკითხს წარმოადგენდა

როგორც მოსწავლეებისათვის, ისე – მასწავლებლებისთვისაც. მისი სწავლება სკოლაში ხშირად მეცნიერთა დავის საგანიც კი იყო. მოსწავლეთა ერთი ნაწილი ფიქრობდა, რომ მისი შესწავლა აუცილებელი იყო. მეორე ნაწილის აზრით კი, გრამატიკა ეს იყო უმძიმესი ტვირთი, რომლის თავიდან აცილება არც თუ ისე მარტივი, მაგრამ შესაძლებელი იყო.

ბარონი (Baron, 1982, 226) აღნიშნავს, რომ უცხო ენის მასწავლებელს ხშირად ადარებენ უმწიფროსს, ბოროტ პიროვნებას, რომელსაც ცხოვრებაში ერთადერთი რამ ანიჭებს სიამოვნებას – სხვათა დანაშაულზე მითითება. ამიტომაც, სიტყვა „გრამატიკის“ ხსენება საკლასო ოთახში გარკვეულ დისკომფორტს უქმნის მოსწავლეებს. ეს კი შეიძლება რამდენიმე მიზეზით იყოს განპირობებული: მოსწავლეების მხრიდან გრამატიკის ცოდნის დაბალი დონე და სიტყვათა მარაგის სიმწირე, სიტყვების არასწორად წარმოთქმა, საკომუნიკაციო სტრატეგიების არ ქონა; ისეთი ფსიქოლოგიური პრობლემის არსებობა, როგორცაა მოტივაციის ნაკლებობა, მორცხვობა, ან შფოთვა, ხოლო მასწავლებლის მხრიდან ეს დეფიციტი გამოწვეულია არაეფექტური სწავლების მეთოდების, უნარებისა და არასწორი დამოკიდებულების ფაქტორით.

სკეჰანის (Skehan, 1989, 70) მიხედვით, „განწყობა ყველაზე უფრო მნიშვნელოვანი ფაქტორია უცხო ენის შესწავლის დროს.“ ბრაუნი (Brown, 2000, 180) მიიჩნევს, რომ დამოკიდებულებები მჭიდრო კავშირშია შეხედულებებთან, ისევე როგორც გრძნობებსა და ემოციებთან.

ელი ილდირიმისა და აშტონის (Elyildirim & Ashton, 2006, 3) თვალსაზრისით, ის მოსწავლეები, რომლებიც უარყოფითად არიან განწყობილნი შესასწავლი საგნის მიმართ, გარკვეული პრობლემების წინაშე დგებიან და ხშირად მათი მიზანი მიუღწეველი რჩება.

ლორთქიფანიძის (1954, 76) აზრით, ემოციებს უაღრესად დიდი მნიშვნელობა აქვს ადამიანის მოქმედების ყველა სფეროში, ზოგადად, მოსწავლის პიროვნების ჩამოყალიბების პროცესში, კერძოდ კი, სწავლის პროცესში. მოსწავლის ემოციები

უმთავრესად დაკავშირებულია სწავლა-სწავლების პროცესთან, აგრეთვე მოსწავლის კლასგარეშე და სკოლისგარეშე ცხოვრებასთან.

გოგიჩაიშვილი (2006, 125) კი აღნიშნავს, რომ ემოციები არის სინამდვილის მიმართ ადამიანის უშუალო დამოკიდებულების განცდა. ეს დამოკიდებულება შეიძლება იყოს დადებითი ან უარყოფითი. დადებითი ემოციები სწავლაზე მოქმედებენ როგორც კატალიზატორები, ხოლო უარყოფითი ემოციები კი მოსწავლეს სწავლისადმი ინდიფერენტულს ხდიან.

როგორც მარტინსენი (Martinsen, 2000, 124) აღნიშნავს, მოსწავლეების შეხედულებით გრამატიკა ეს არის მომგებიანი/წამგებიანი თამაში: თუ წესებს დაიცავ გაიმარჯვებ და თუ დაარღვევ აუცილებლად წააგებ. მართალია, გრამატიკის სწავლა იშვიათადაა სახალისო, მაგრამ იგი ზედმეტად ნეგატიურ ემოციებთან მაინც არ უნდა იყოს დაკავშირებული. დადებითი ემოციები და დამოკიდებულება მეტად შეუწყობს ხელს მასალის დამახსოვრებას. ამიტომ აუცილებელია, გავამრავალფეროვნოთ სწავლების მეთოდები და გამოვიყენოთ საინტერესო, სახალისო საშუალებები, რაც, თავის მხრივ, ხელს შეუწყობს გრამატიკისადმი ნეგატიური დამოკიდებულების გაქარწყლებას (პოზიტიურით შეცვლას). პოზიტიური დამოკიდებულებები კი უცხო ენის წარმატებით დაუფლების საწინდარია.

მაშასადამე, ზემოთ თქმულიდან გამომდინარე გრამატიკა ენის სწავლა სწავლების ფუნდამენტურ ღერძს წარმოადგენს და მისი ცოდნის გარეშე შეუძლებელია იმ ენაზე სტრუქტურულად სწორად აზროვნება და შესაბამისად მოსაზრებების ნათლად და მკაფიოდ გადმოცემა რომელ ენასაც ეუფლება მოსწავლე. გრამატიკის დაუფლება დიდ შრომას და ძალისხმევას საჭიროებს შემსწავლელის მხრიდან ამიტომ ასეთ შემთხვევაში მასწავლებლის ფუნქცია და როლი მეტად მნიშვნელოვანია რათა შექმნას სწავლისადმი ნაკლებად გამაღიზიანებელი და კეთილგანწყობილი სასწავლო გარემო, გამოიყენოს სწავლების ეფექტური სტრატეგიები და მიდგომები რომ გაზარდოს მოსწავლეების სწავლისადმი ინტერესი და მოტივაცია, აქვე დავძენ იმასაც, რომ ასევე მნიშვნელოვანია პედაგოგის პოზიტიური დამოკიდებულება

მოსწავლეებისადმი. მასწავლებელი მოსწავლისთვის მიბაძვის საგანს წარმოადგენს. ბავშვი ყოველდღიურად რამდენიმე საათი მასწავლებელთა გარემოცვაშია, ამიტომ ის მათგან მარტო იმას კი არ სწავლობს, რასაც ასწავლიან, არამედ ხშირად იღებს მათ ქცევებსაც.

მხოლოდ ბავშვის პედაგოგიური და ფსიქოლოგი ასპექტების ცოდნა გახდის შესაძლებელს პედაგოგისთვის უმტკივნეულოდ შეუხამოს სოციალური ხასიათის მიზნები ბავშვის ბუნებრივი განვითარების მიმართულებას (დ.უზნაძე) სკოლაში ამ უნარების სწორად განვითარების პროცესში მწიფელოვან როლს ასრულებს მასწავლებლის პიროვნული მახასიათებლები, როგორცაა: თანაგანცდა (ემპათია), თავდაჭერილობა, სამართლიანობა, გახსნილობა, კეთილგანწყობა... მასწავლებელმა უნდა შექმნას ისეთი საკლასო გარემო, სადაც მოსწავლეების მიმართ არაგანსჯითი და პოზიტიური დამოკიდებულება იქნება, მან უნდა მოუსმინოს მოსწავლეებს, გამოხატოს მათ მიმართ მხარდაჭერა, ნდობა, ხელი შეუწყოს მათ დისკუსიებში და ისეთ შემოქმედებით აქტივობებში ჩართვას, სადაც თვითგამოხატვისა და გუნდური მუშაობის საშუალება მიეცემათ.

თავი II. გრამატიკის სწავლების მიზნები და მეთოდები

გრამატიკის სწავლებისას სამი რამ უნდა გავითვალისწინოთ გრამატიკა- როგორც წესები, გრამატიკა-როგორც ფორმა და გრამატიკა-როგორც რესურსი. უცხო ენის ბევრი შემსწავლელისთვის გრამატიკა ხშირად ასოცირდება წესების შესწავლასთან. მასწავლებლების ნაწილი მიიჩნევს რომ წესები ის საძირკველია, რომელზეც მოსწავლეთა ცოდნა იგება. ზოგიერთი მათგანი ფიქრობს, რომ გრამატიკა ერთ-ერთი იმ რესურსთაგანია, რომელიც ენას გააჩნია კომუნიკაციის დამყარების ხელშეწყობისთვის.

სწავლა/სწავლების ძირითადი მიზანი განათლებული და უნარიანი ახალგაზრდების აღზრდაა. სწორედ ეს განაპირობებს სწავლების იმ მრავალფეროვან მეთოდებსა და ტექნოლოგიებს, რომლებსაც მიზნის მისაღწევად იყენებს პედაგოგი. ზოგადად, სწავლების მიზანი პასუხს გვაძლევს კითხვაზე: რა გზით შეგვიძლია მივაღწიოთ სათანადო შედეგებს სწავლებისას? ხოლო სწავლების მეთოდები გვპასუხობს კითხვაზე: როგორ გავხადოთ შედეგი გარანტირებული? ამიტომ ნებისმიერი დიდაქტიკური ამოცანის ეფექტურად გადაწყვეტა, მეტწილად, მიზნების და მეთოდების სწორად შერჩევაზეა დამოკიდებული.

ამგვარი გაგებით, ნებისმიერი მეთოდიკა შეგვიძლია ტექნოლოგიებამდე დავიყვანოთ. იგი გვაძლევს კორექტირების, უფრო სრულყოფილი დიდაქტიკური და მეთოდური მიდგომების გამოყენების საშუალებას; შეგვიძლია საჭიროებისამებრ შევცვალოთ და დავაზუსტოთ მეთოდური პარამეტრები და სხვ. როგორც თეორიული და პრაქტიკული კვლევები ცხადყოფს, ყველაზე ეფექტურ საშუალებას სასურველი შედეგის მისაღწევად სასწავლო პროცესში ინდუქციური და დედუქციური მეთოდების გამოყენება წარმოადგენს. მეცნიერებაში შემეცნების ეს ტექნოლოგიები იზოლირებულად არ გამოიყენება. უფრო მეტიც, ინდუქციური მეთოდის გამოყენებისას გარკვეულწილად “ფარულადაც” კი ხდება დედუქციის გამოყენება.

2.1. გრამატიკის სწავლების მიზნები

გრამატიკის სწავლების ერთ-ერთ მიზანს წარმოადგენს ის, რომ იგი ეხმარება ენის შემსწავლელს მისთვის საინტერესო ენის ბუნების აღმოჩენაში, რაც გულისხმობს იმას, რომ ენა მოიცავს იმ განსაზღვრულ ელემენტებს, რომლებიც ხელს უწყობენ ჩვენ მიერ თქმულის, წაკითხულის, გაგონილის თუ დაწერილის სწორად გადმოცემას. სასწავლო პროცესი ძალიან მჭიდრო კავშირშია მიზნების დასახვასთან. წარმოდგენილია სასწავლო პროცესის ეფექტურად დაგეგმვა, თუკი პედაგოგს წარმოდგენა არ აქვს იმაზე, თუ რის მიღწევას ცდილობს. მკაფიოდ ჩამოყალიბებული მიზნების გარეშე შემუშავებულის სასწავლო გეგმა ფაქტობრივად იგივეა, რაც ექსპედიციაში წასვლა რუკის გარეშე. საკლასო ოთახში კონკრეტული მიზნების და მათი მიღწევის გეგმის გარეშე შესვლა ზრდის უარყოფითი ეფექტის რისკს.

მიზნები უნდა ჩამოყალიბდეს არა მასწავლებლის, არამედ მოსწავლის პერსპექტივიდან. სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, მასწავლებლის მიერ შემუშავებული სასწავლო გეგმა ეფექტურია, თუკი მისი მიზანია, მოსწავლეების ცოდნაში, მათ უნარებში ასახული კონკრეტული პოზიტიური ცვლილებების მიღწევა და შემოწმება. მაგალითად, უცხოურ ენებში, „კარგი“ მიზანი შეიძლება იყოს ფორმულირებული შემდეგნაირად: „სემესტრის ბოლოს კლასის მოსწავლეთა 85% მაინც შეძლებს უცხოურ ენაზე მოცემული ტექსტიდან ძირითადი აზრის გამოტანას.“ როგორც ჩანს ეს მიზანი საკმაოდ კონკრეტულია, გაზომვადია, ანუ ადვილია იმის განსაზღვრა მიაღწევს თუ არა მასწავლებელი ამ შედეგს და, რაც მთავარია, იგი ფორმულირებულია მოსწავლეების პერსპექტივიდან.

ჩამოყალიბებული მიზნები უნდა იყოს პედაგოგისთვის სასწავლო გემის ათვისების წერტილი. მისი არსი მდგომარეობს იმაში, რომ სამუშაო გეგმის შემუშავებისას მასწავლებლისთვის ათვისების წერტილი გეგმის შემუშავების მომენტი კი არა, მისი საბოლოო მიზანი უნდა იყოს.(კუტალაძე,2010)

ენის ცოდნა დაყოფილია სამ საფეხურად. თითოეული საფეხური თავის მხრივ იყოფა დაბალ და შედარებით მაღალ დონეებად:

A		B		C	
ენის ელემენტარულ დონეზე გამოყენება		ენის დამოუკიდებლად გამოყენება		ენის კომპეტენტური გამოყენება	
A1	A2	B1	B2	C1	C2
ენის გასაღები	ენის საფუძველი	ზღვრული	ზღვრული განვითარებული	პროფესიული	სრულყოფილი

ენის ცოდნა დაყოფილია ცალკეულ კომპეტენციებად (ლაპარაკის, მოსმენის, წერის, კითხვის უნარ-ჩვევები, გრამატიკული, ლექსიკური, ორთოგრაფიული, ცოდნა, წარმოთქმა; ინტერკულტურული, სოციოლინგვისტური, პარალინგვისტური კომპეტენციები და სხვ.) მოცემულია თითოეული ამ კომპეტენციის აღწერილობა ცალკეული საფეხურისთვის, რაც შეფასებისა და სასწავლო მიზნების განსაზღვრის საშუალებას იძლევა. ეს აღწერილობები ქმნიან ე.წ. კომპეტენციების სკალებს.

უცხო ენის სწავლების ძირითად მიზანს წარმოადგენს კომუნიკაციური კომპეტენციის ჩამოყალიბება. მისი შემადგენელი კომპონენტებია: 1)ლინგვისტური კომპეტენცია 2) სოციოლინგვისტური კომპეტენცია 3) სოციალურ-კულტურული კომპეტენცია 4) სტრატეგიული კომპეტენცია 5) დისკუსიული კომპეტენცია 6) სოციალური კომპეტენცია.

ლინგვისტური კომპეტენცია შეიცავს ლექსიკას, ფონეტიკასა და გრამატიკის ცოდნას, შესაბამის ჩვევებსა და უნარებს, ამასთანავე ენის, როგორც სისტემის მახასიათებლებს მისი ვარიანტების სოციოლინგვისტური მნიშვნელობისა და კონკრეტული რეალიზაციების პრაგმატული ფუნქციის მნიშვნელობისგან დამოუკიდებლად. ინდივიდუალური კომუნიკაციური კომპეტენციის მიმართ ეს კომპონენტი გულისხმობს არა მარტო ცოდნის მოცულობასა და ხარისხს (მაგ.,

ბგერათა მნიშვნელობის განმასხვავებელი ფუნქციის ცოდნა, ლექსიკონის მოცულობა და სიზუსტე), არამედ მათ კოგნიტურ ორგანიზაციასა და შენახვის საშუალებას (მაგ., ასოციაციური ქსელი, რომელშიც მოსაუბრე ათავსებს განსაზღვრულ ლექსიკურ ერთეულს), მათ მისაწვდომობას (გახსენება, მეხსიერებიდან ამოტივტივება, გამოყენება). ცოდნას ყოველთვის არ აქვს გააზრებული ხასიათი და ყოველთვის არ არის მკაფიოდ ფორმულირებული (მაგ., ეს ეხება ენის ფონეტიკური სისტემის ფლობას). ლექსიკონის კოგნიტური ორგანიზაცია, მისი შენახვა და გამოყენება ვარირებადია სხვადასხვა ადამიანთან და ერთი ინდივიდის შემთხვევაშიც კი (მაგ., მრავალენოვნების შემთხვევაში) და დამოკიდებულია შემსწავლელთა ინდივიდუალურ თავისებურებებზე, აგრეთვე იმ კულტურულ გარემოცვაზე, რომელშიც ის გაიზარდა და მიიღო განათლება.

სოციოლინგვისტური კომპეტენცია განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია კომუნიკაციური კომპეტენციებიდან. სოციოლინგვისტური კომპეტენცია შედგება იმ ცოდნისა და უნარებისაგან, რომელიც მოითხოვს ენის ეფექტურ გამოყენებას სოციალურ კონტექსტში, რადგან ენა თავად მიეკუთვნება სოციოკულტურულ მოვლენას. ბევრი რამ, რასაც «ენების სწავლის, სწავლების და შეფასების ერთიანი ევროპული სარეკომენდაციო ჩარჩო» შეიცავს სოციოკულტურულ ასპექტთან დაკავშირებით, ეხება სოციოლინგვისტურ კომპეტენციასაც. აქ შედის სოციალური ურთიერთობის ლინგვისტური მარკერები, ზრდილობის მიღებული ნორმები, ხალხური სიბრძნის გამოთქმები, ურთიერთობათა რეესტრები, დიალექტები და მახვილები: სოციალურ ურთიერთობათა ლინგვისტური მარკერები;

ზრდილობის ნორმები, ხალხური სიბრძნე, ურთიერთობის რეესტრები, დიალექტი და აქცენტი;

სხვადასხვა ენათა და კულტურათა სოციალური ურთიერთობების მარკერების ვარირება დამოკიდებულია ა) ურთიერთობათა სტატუსზე, ბ) მათ სიახლოვეზე, გ) დისკურსის რეესტრზე და ა.შ. (ენების სწავლის, სწავლების და შეფასების ერთიანი ევროპული სარეკომენდაციო ჩარჩო)

სხვადასხვა რეგიონს ახასიათებს საკუთარი ენობრივი და კულტურული თავისებურება. ეს განსაკუთრებით შესამჩნევია იქ, სადაც ენის მატარებლები ლოკალიზებულად ცხოვრობენ და შეხება აქვთ თავიანთივე სოციალური მდგომარეობის, პროფესიული სტატუსისა და განათლების ადამიანებთან. ძალიან მნიშვნელოვანია ისეთი სტერეოტიპების დაძლევის უნარი, რომლებიც დაკავშირებულია ამა თუ იმ სოციუმთან.

სოციალურ-კულტურული კომპეტენცია ასახავს ხალხის ცხოვრების თავისებურებებს, ეს კი გვაძლევს სოციალური კულტურის შექმნის შესაძლებლობას. დღესდღეობით, ითვლება რომ უცხო ენის სწავლების მიზანი უცხოენაზე საუბარი უნდა იყოს. აქ იგულისხმება არა მხოლოდ დიალოგი პიროვნებათა დონეზე, არამედ კულტურათა დონეზე დიალოგის სურვილი და უნარი. კულტურის დონეზე დიალოგი გულისხმობს საკუთარი კულტურის ცოდნას და ევროპული კულტურის დაცვასა და განვითარებას, ხოლო კულტურაში იგულისხმება საუკუნეების განმავლობაში განვითარებული ცხოვრების წესი, აზროვნების ბუნება, ეროვნული მენტალიტეტი და ხელოვნება, რომელიც თავის მხრივ კულტურის ნაწილია, ასახავს და ქმნის მას.

სტრატეგიული და დისკუსიული კომპეტენციის ჩამოყალიბების არსი არის კომუნიკაციის უნარი. სტრატეგიის სამი მთავარი კომპონენტია: 1) სტრატეგიული ამოცანები ანუ საკითხები, რომლისკენაც ყველაზე მეტად უნდა იყოს მენეჯმენტის ყურადღება, ბ) სტრატეგიული პროცესები ანუ პროცესები, რომელთა გამართულ დინებას ყველაზე დიდი მნიშვნელობა აქვს გ) სტრატეგიული კომპეტენციები ანუ სფეროები რომელშიც მნიშვნელოვანია კომპეტენციისა და გამოცდილების დაგროვება. სწორედ, ამ სამი სტრატეგიული კომპონენტის გათვალისწინებით იქმნება სტრუქტურა მიზნის განხორციელებისთვის.

სოციალური კომპეტენცია გულისხმობს სურვილს და მზადყოფნას სხვებთან ურთიერთობის, თავდაჯერებულობას და უნარს განსხვავებულ სიტუაციაში გამოსავლის პოვნას. აქ ძალიან მნიშვნელოვანია ტოლერანტული გრძნობები. (Соволова Е.Н. „Методика обучения иностранным языкам: Базавий курс лекции“, Москва, Просвещение, 2003)

განათლების ექსპერტის, კონეტ მურის რეკომენდაციით, ეფექტური მიზნების ჩამოყალიბების პროცესში პედაგოგებს დაეხმარება ქვემოთ მოცემული ოთხი კითხვა:

1. *მოსწავლეთა რომელ კონკრეტულ ქცევაში აისახება მიზნის მიღწევა?* - პასუხი უნდა მოიცავდეს კონკრეტულ ცოდნას, უნარს რომელსაც მოსწავლეები, ისწავლიან/შეიძენენ თქვენს მიერ დასახული მიზნის მიღწევის შემთხვევაში, ან აქტივობას/ქცევას, რომელსაც მოსწავლეები განახორციელებენ მიღებული ცოდნის საფუძველზე.
2. *რა პროდუქტი შეიქმნება პირველ კითხვაში აღერილი მოსწავლეთა ქცევის ქმედების შედეგად?* - ეს არის ინდიკატორი იმისა, რომ მოსწავლეების მიერ განხორციელდა პირველ კითხვაში განხილული ქცევა.
3. *რა პირობები უნდა არსებობდეს ზემოთ აღწერილი ქცევისა და პროდუქტის გამოვლენისა და შეფასებისთვის?* - აღნიშნული კითხვა აკონკრეტებს და უფრო თვალსაჩინოს ხდის საბოლოო მიზანს.
4. *რა კრიტერიუმებით იქნება შესაძლებელი საბოლოო პროდუქტის/მოსწავლეთა ქმედების შეფასება?* - ამგვარი კრიტერიუმის ნიმუშების შეიძლება იყოს ისევ და ისევ დროითი ლიმიტები, სწორი პასუხების კონცენტრული მაჩვენებელი, სწორი პასუხების მინიმალური სავალდებულო ოდენობა და სხვა.

2.2 გრამატიკის სწავლების მეთოდები

ინგლისური ენის გრამატიკის სწავლებას მრავალსაუკუნოვანი ტრადიცია აქვს. გრამატიკული მასალის ასახსნელად მასწავლებელი მიმართავს სხვადასხვა მეთოდის გამოყენებას. სიტყვა მეთოდი, „Methodos” ბერძნული სიტყვაა და ქართულად გზას, საშუალებას და მოქმედების ხერხს ნიშნავს. ცნება „მეთოდი” სხვადასხვანაირად განიხილება თანამედროვე მეცნიერებაში და შესაბამისად განსხვავებული შინაარსიც აქვს. მეთოდის ნაცვლად შეიძლება შეგვხვდეს „მიდგომა” ან მეთოდოლოგია.

ფართო გაგებით „მეთოდი“ უცხოური ენის სწავლების ზოგადი მიმართულებაა, უცხოური ენების სწავლების ერთიანი სტრატეგიაა, ხოლო ვიწრო გაგებით მასწავლებლის და მოსწავლის მოქმედებათა ფორმირების ერთობლიობას წარმოადგენს, რაც უზრუნველყოფს უცხოური ენების სწავლების მიზნების მიღწევას.

ჯერ კიდევ მე-17 საუკუნეში იან ამოს კომენიუსი (კომენსკი) დიდაქტიკის პირველ და უკანასკნელ მიზნად მიიჩნევდა, ეპოვა და მასწავლებლამდე მიეტანა სწავლების ისეთი ხერხები/მეთოდები, რომელთა დახმარებითაც მოსწავლე მასწავლებლის ნაკლები ჩარევით მეტს ისწავლიდა და სკოლაც უწინდებურად მოსაწყენი აღარ მოეჩვენებოდა. ამის მისაღწევად კომენიუსი მოითხოვდა დიდაქტიკური აზროვნების შეცვლას, რაც იმას გულისხმობდა, რომ მხოლოდ სწავლების შინაარსი კი არ უნდა ყოფილიყო მასწავლებლის ყურადღების ცენტრში, არამედ იმ ხერხების/მეთოდების ძიება და პოვნაც, რომელთა მეშვეობითაც მოსწავლეები უფრო ადვილად და მეტი ხალისით აითვისებდნენ შინაარსს. მას შემდეგ, რაც კომენიუსმა ეს დიდაქტიკური პრინციპი გამოთქვა, სამ საუკუნეზე მეტი გავიდა. ამ ხნის განმავლობაში შემუშავდა, გამოიცა და პრაქტიკაში დაინერგა უამრავი სასწავლო მეთოდი. ამ მეთოდების ეფექტიანობა მნიშვნელოვანწილად იმაზეა დამოკიდებული, რამდენად ადეკვატურად შევარჩევთ მათ.

ოთხი ათწლეულის წინ ედუარდ ენტონმა (Anthony, 1963) ტერმინი მეთოდი განმარტა როგორც ენობრივი მასალების მიწოდების გეგმა, რომლის ცალკეული ელემენტები ერთმანეთთან წინააღმდეგობაში არ არიან და ყველა ერთად დაფუძნებულია გარკვეულ მიდგომაზე (63-67).

რიჩარდსისა და როჯერსის (Richards & Rodgers, 2001, 33) შეხედულებით კი მეთოდი ეს არის ხერხებისა და საშუალებების განზოგადების სისტემა, რომელსაც მასწავლებელი იყენებს დასახული მიზნების მისაღწევად. იგი აერთიანებს სასწავლო პროგრამას, სწავლისა სწავლების აქტივობათა სახეებს, მოსწავლეებისა და მასწავლებლის როლს.

რა არის სწავლების მეთოდი და როგორ შევარჩიოთ იგი?

ცნება “მეთოდი” სხვადასხვა ვითარებაში სხვადასხვაგვარად აღიქმება, მაგრამ ნებისმიერ ვითარებაში გულისხმობს მიზნის მისაღწევ გზებს. სწავლების მეთოდი არის მასწავლებლის მიზანმიმართული ქმედება მოსწავლეებში შესაბამისი კომპეტენციის განსავითარებლად. სწავლების მეთოდის შერჩევას მასწავლებელმა უნდა განსაზღვროს გაკვეთილის მიზანი და სავარაუდო შედეგი – რა უნდა იცოდეს და რისი გაკეთება შეძლოს. სწორედ შედეგზეა დამოკიდებული როგორც კურსის შინაარსი, ასევე სწავლების მეთოდებიც.

მეთოდის შერჩევას უნდა დავფიქრდეთ:

- დაგვეხმარება თუ არა ჩვენ მიერ შერჩეული მეთოდი დასახული შედეგის მიღწევაში;
- შეესაბამება თუ არა ჩვენ მიერ შერჩეული მეთოდი აქტივობას;
- შეესაბამება თუ არა ჩვენ მიერ შერჩეული მეთოდი მოსწავლეთა შესაძლებლობებსა და გამოცდილებას;
- ტექნიკურად შესაძლებელია თუ არა მისი განხორციელება (ხელმისაწვდომია თუ არა რესურსები; გვეყოფა თუ არა დრო’ შესაძლებელია თუ არა ამ რაოდენობის მოსწავლით მეთოდის ეფექტიანად განხორციელება).

რამდენადაც უცხო ენის გრამატიკის დაუფლება მეტად რთული პროცესია, ინგლისური ენის გაკვეთილზე მასწავლებელი მუდმვად ცდილობს მოსწავლეების აქტიურად ჩაბმას სასწავლო პროცესში შემდეგი ტრადიციული, თუ თანამედროვე მეთოდების გამოყენებით, ესენია: დედუქციური (Deductive), ინდუქციური (Inductive), გრამატიკულ-მთარგმნელობითი მეთოდი (Grammar-Translation Method), აუდიო-ლინგვალური მეთოდი (Audio-Lingual Method), კომუნიკაციური მიდგომა ენის სწავლებაში (Communicative Language Teaching Method), დავალებზე ორიენტირებული ენის სწავლება (Task-based Learning), სრული ფიზიკური რეაგირება/პასუხი (Total Physical Response), პირდაპირი მეთოდი (Direct method), ბუნებრივი მეთოდი (Natural Method), საჯესტოპედია (Suggestopedia). შევეცდები ცალ- ცალკე განვიხილო თითოეული მათგანი.

როგორც თეორიული და პრაქტიკული კვლევები ცხადყოფს, ყველაზე ეფექტურ საშუალებას სასურველი შედეგის მისაღწევად სასწავლო პროცესში ინდუქციური და დედუქციური მეთოდების გამოყენება წარმოადგენს. მეცნიერებაში შემეცნების ეს ტექნოლოგიები იზოლირებულად არ გამოიყენება. უფრო მეტიც, ინდუქციური მეთოდის გამოყენებისას გარკვეულწილად “ფარულადაც” კი ხდება დედუქციის გამოყენება.

დედუქცია შემეცნების ისეთი მეცნიერული მეთოდია, რომელიც გულისხმობს საერთო ნიშან-თვისებიდან კერძო ნიშნების გამოყოფას. ამ დროს აზროვნება ისე მიმდინარეობს, რომ ყოველი კომპონენტი ლოგიკურად გამომდინარეობს წინა აზრიდან. დედუქციური მეთოდი საშუალებას გვაძლევს, გამოვიტანოთ სწორი დასკვნა, გამოვყოთ საერთო პრინციპები და კანონები, რომლებიც არ მოგვცემს შეცდომის დაშვების უფლებას: ისინი კონკრეტული მოვლენის ფაქტობრივი სინამდვილის დადგენაში გვეხმარება. დედუქციური მეთოდი განსაზღვრავს ნებისმიერი ცოდნის გადაცემის ისეთ ფორმას, რომელიც ზოგად ცოდნაზე დაყრდნობით ახალი ცოდნის აღმოჩენის ლოგიკურ პროცესს წარმოადგენს ანუ ეს მეთოდი გულისხმობს ისეთი სტილით სწავლებას, როდესაც მსჯელობა ზოგადიდან უფრო კონკრეტულისკენ მოძრაობს. მაგალითისთვის: მასწავლებელი თავდაპირველად ჯერ უხსნის სტუდენტებს გრამატიკულ წესებს და შემდეგ აჩვენებს საკითხთან დაკავშირებულ მაგალითებს.

ინდუქცია კი შემეცნების ის ფორმაა, რომელიც საშუალებას გვაძლევს, მივიღოთ ძირითადი დასკვნა ცალკეული ფაქტების საფუძველზე, ანუ ესაა აზროვნების მოძრაობა კერძოდან ზოგადისაკენ. ინდუქციის მეთოდები გამოიყენება ობიექტებსა და მოვლენებს შორის ემპირიული კავშირების დასადგენად. ინდუქციური მეთოდი განსაზღვრავს ნებისმიერი ცოდნის გადაცემის ისეთ ფორმას, როდესაც სწავლის პროცესში აზრის მსვლელობა ფაქტებიდან განზოგადებისაკენ არის მიმართული ანუ მასალის გადმოცემისას პროცესი მიმდინარეობს კონკრეტულიდან ზოგადისკენ. მასწავლებელი ამ შემთხვევაში სტუდენტებს აძლევს კონკრეტული სტრუქტურის მქონე მაგალითებს და სტუდენტები აყალიბებენ გრამატიკულ წესს.

სასწავლო პროცესში დედუქციური და ინდუქციური მეთოდების გამოყენების თვალსაზრისით, ეფექტურია ე.წ. “ცნებების რუკის” გამოყენება. იგი ეხმარება მოსწავლეს ინფორმაციისა და ცნებების ორგანიზებაში. ამ მეთოდით მუშაობის პროცესში მოსწავლეს მოუწევს კლასებსა და კატეგორიებზე, ნიშან-თვისებებსა და მახასიათებლებზე, ნიმუშებსა და მაგალითებზე ფიქრი. მეთოდის გამოყენება ეფექტურია ლექსიკური მარაგის გამდიდრებისა და მნიშვნელოვანი ცნებების ათვისებისათვის. ([http://mastsavlebeli.ge/ცნების შინაარსში წვდომის პროცედურები ინდუქციური და დედუქციური სწავლებისას](http://mastsavlebeli.ge/ცნების_შინაარსში_წვდომის_პროცედურები_ინდუქციური_და_დედუქციური_სწავლებისას))

აღსანიშნავია, რომ ენის გრამატიკის სწავლების პროცესში ნებისმიერი მეთოდი მეტ-ნაკლებად მნიშვნელოვანია, თუმცა მეცნიერთა თუ მასწავლებელთა შორის მუდმივად მიმდინარეობდა კამათი სწავლების პროცესში მშობლიური ენის როლზე. მშობლიურ ენაზე თარგმნას, როგორც ერთ-ერთ ხერხს, მრავალსაუკუნოვანი ტრადიცია აქვს და შესაბამისად, გრამატიკულ-მთარგმნელობითი (Grammar Translation Method) მეთოდი მშობლიური ენის აქტიურ გამოყენებას ითვალისწინებდა. ეს მეთოდი დღემდე აქტუალური რჩება ისეთ ქვეყნებში, სადაც ინგლისური ენა „უცხო ენის“ და „მეორე ენის“ სტატუსს ატარებს. სწორედ ასეთი ქვეყნების ჩამონათვალში შედის საქართველოც თანამედროვე ვითარებიდან გამომდინარე.

კლასიკური მეთოდი გრამატიკულ მთარგმნელობითი მეთოდის სახელწოდებით XIX საუკუნიდან გვევლინება (Howatt, 1984, 131). ციციშვილი და სხვ. (2006, 47) აღნიშნავენ რომ იგი არის ერთ-ერთი საყოველთაოდ მიღებული და უძველესი მეთოდი, რომელიც ჯერ კიდევ ფართოდ გამოიყენება უცხო ენების შესასწავლად საქართველოში.

მინდაძე (2006, 14) თავის დისერტაციაში ხაზს უსვამს, რომ „გრამატიკულ-მთარგმნელობითი მეთოდის ფარგლებში აბსოლუტურ პრიორიტეტს წარმოადგენს კითხვისა და წერის უნარ-ჩვევების განვითარება.“ მისი აზრით, მოსწავლეს უნდა შეეძლოს როგორც მხატვრული ტექსტის გაგება, ისე წერილობითი ტექსტის შექმნა.

აღნიშნული მეთოდისთვის დამახასიათებელი დავალებებია:

- სიტყვებისა და გრამატიკული წესების დაზეპირება;
- ცალკეული წინადადებების თარგმნა;
- მოკლე ტექსტების მშობლიურ ენაზე თარგმნა;
- უცხოენოვანი (მხატვრული) ლიტერატურის კითხვა;
- წაკითხულის წერილობით ან ზეპირად გადმოცემა;
- კარნახის წერა და სხვა.

ამ დავალებების მიზანია, უპირველეს ყოვლისა, შესწავლილ წესებზე დაყრდნობით მოსწავლეებში გრამატიკულად კორექტიული წინადადებების რეპროდუქციის უნარის გამომუშავება.

თედორაძე (2014, 152) თავის სტატიაში მიუთითებს, რომ გრამატიკულ-მთარგმნელობითი მეთოდი ხშირად იგნორირებულია იმის გამო, რომ იგი არ იძლევა საშუალებას, მიღწეულ იქნეს თავისუფალი მეტყველება. მიუხედავად იმისა, რომ ეს მეთოდი ეხმარება მოსწავლეებს დაეუფლონ გრამატიკულ წესებს, მათ არ შეუძლიათ ამ წესების სათანადოდ გამოყენება კომუნიკაციის დროს, რაც მეთოდის უარყოფით მხარედ მიიჩნევა.

გრამატიკულ-მთარგმნელობითი მეთოდი მასწავლებელზე ორიენტირებული მეთოდია. დროის დიდი ნაწილი სწავლების პროცესში მასწავლებლის მიერ გრამატიკული წესების ახსნასა და თარგმნაზე იხარჯება, რაც შეეხება შემსწავლელის როლს, იგი ნაკლებად არის ჩართული საგაკვეთილო პროცესში და შესაბამისად პასიური ცოდნის მიმღებად გვევლინება (Wang, 2000, 20).

გრამატიკულ-მთარგმნელობითი მეთოდის პარალელურად 60-იან წლებში გავრცელებული იყო ე.წ. აუდიო-ლინგვალური (audio lingual) მეთოდი, რომლის შემუშავება თავდაპირველად ამერიკის შეერთებულ შტატებში ჯერ კიდევ 30-40-იან წლებში დაიწყო, როდესაც ამერიკელმა ჯარისკაცებმა დაიწყეს საკუთარი პარტნიორებისა მტრების ენის შესწავლა მათთან კომუნიკაციის დამყარების მიზნით. ამიტომაც, თავდაპირველად, იგი ცნობილი იყო არმიის მეთოდის სახელწოდებით, ხოლო მოგვიანებით 1950-იან წლებში მას აუდიო-ლინგვალური მეთოდის სახელით მოიხსენიებდნენ (Thanasoulas, 2002). მისი შემქნელები არიან

ლინგვისტ-სტრუქტურალისტი ჩ. ფრიზი და მეთოდისტი რ. ლადო. მათ მიაჩნიათ, რომ სწავლების საფუძველი ზეპირი მეტყველებაა. თვლიან რომ გრამატიკის გარეშე სწავლება შეუძლებელია თუმცა აქვე აზუსტებენ, რომ მხედველობაში აქვთ გრამატიკა, რომელიც ზეპირმეტყველებაში გამოიყენება. გარდა ამისა სწავლების ობიექტად - წინადადებას; ცალკე არ იხილავენ არც სიტყვას და არც გრამატიკულ მოვლენებს. მათი აზრით, უცხოური ენის სწავლების საფუძველი ბგერითი სისტემა და სტრუქტურებია. ენის ასათვისებლად საუკეთესოა მიბამვა, ანალოგიით წარმოება და ნიმუშის დასწავლა მისი მრავალგზის გამეორების საფუძველზე (გიორგობიანი და სხვ., 2004, 310).

პაპუნაშვილი (2014, 89) თავის ნაშრომში განმარტავს, რომ აუდიო-ლინგვალური მეთოდის გამოყენების დროს გრამატიკის გაცნობა ხდება ინდუქციური მიდგომის გამოყენებით. ენის შემსწავლელი გრამატიკულ წესებს ეცნობა ყოველდღიური სიტუაციური დიალოგებისა და ტექსტების საშუალებით. დიდი ყურადღება ექცევა ასევე სიტყვების სწორად წარმოთქმას.

ლარსენ-ფრიმენი (Larsen-Freeman, 2010, 44-46) გამოყოფს აღნიშნული მეთოდისათვის დამახასიათებელ რამდენიმე ძირითად პრინციპს: გრამატიკული ასპექტები და სტრუქტურული ნიმუშები ეცნობათ მოსწავლეებს დიალოგების საშუალებით, რომლებიც მოსწავლეების მხრიდან შეისწავლება იმიტირებისა და რეპეტიციის გზით. რაც შეეხება ლექსიკას, მისი შესწავლა მინიმუმამდეა დაყვანილი, რადგანაც აუდიო-ლინგვალური მეთოდის ძირითადი მიზანია გრამატიკული ასპექტებისა და სამიზნე ენის ბგერითი სისტემების სწავლება შესაძლებლობის ფარგლებში. სწორედ ამიტომ, მასწავლებელი მეტად მნიშვნელოვანი ფიგურაა გაკვეთილზე, რომელიც პასუხისმგებელია სწავლების ხარისხზე. შემსწავლელები არიან იმიტატორები. ისინი ემორჩილებიან მასწავლებლის მითითებებს, გრამატიკულ წესებს და ამა თუ იმ ბგერების სწორად წარმოთქმას ეუფლებიან მოსასმენი დავალებების საფუძველზე. პირველ რიგში, ხდება მოსმენა, შემდეგ წარმოთქმა, რასაც მოსდევს კითხვა და წერა. აუდიო-ლინგვალური მეთოდის დროს სწორედ ასე შეისწავლება ენა ბუნებრივი თანმიმდევრობით – მოსმენა, მეტყველება, კითხვა და წერა. აღნიშნული მეთოდი ემყარება პრინციპს „მიიღე სწორად დასაწყისიდანვე“. გარდა ამისა,

აღნიშნული მეთოდი აუცილებელ კრიტერიუმად არ მიიჩნევა წინადადებების თარგმნას. მშობლიური ენა მაქსიმალურად იდევენება მეცადინეობის პროცესიდან.

პრატორისა და სელსე-მურსიას მიხედვით (Prator and Celce-Murcia, 1979, 18) აუდიო-ლინგვალური მეთოდი ეფუძნება რწმენას, რომ ენის შესწავლა არის ჩვევების ფორმირება (ბიჰევიორიზმის თეორია). „მასწავლებელი ორკესტრის ლიდერს ჰგავს, რომელიც წარმართავს და აკონტროლებს მოსწავლეების მიერ ენის სწორად გამოყენების პროცესს.“ დიალოგის დამახსოვრება, განმეორებითი სავარჯიშო, წინადადებების ტრანსფორმაცია, სიტყვათა შენაცვლება, ჯაჭვური სავარჯიშო, დიალოგის სრულყოფა აუდიო-ლინგვალური მეთოდისათვის დამახასიათებელი აქტივობებია (ციციშვილი და სხვ., 2008, 25).

ზაინუდინი, იაჰია, მორალეს-ჯონსი (Zainuddin, Yahya, Morales-Jones, 2011, 65) აღნიშნავენ, რომ ზემოთ ხსენებული მეთოდი წარუმატებელი აღმოჩნდა ძირითადი მიზნის მიღწევაში, რადგანაც არ ემსახურებოდა კომუნიკაციური უნარ-ჩვევების განვითარებას. რეალობა კი შემდეგში მდგომარეობდა: წლების შემდეგ მოსწავლეებს, რომლებიც აუდიო-ლინგვალური მეთოდით სწავლობდნენ კვლავ ახსოვდათ დაზეპირებული დიალოგები, მაგრამ არ შეეძლოთ უცხო ენაზე თავისუფლად საუბარი.

გრამატიკულ-მთარგმნელობითი და აუდიო-ლინგვალური მეთოდებით გამოწვეული უკმაყოფილების შედეგს წარმოადგენს თანამედროვე მეთოდი – კომუნიკაციური მიდგომა ენის სწავლებაში (Communicative Language Teaching), რომელიც მეოცე საუკუნის ბოლოს განვითარდა. კომუნიკაციური მეთოდის მიზანია, ასწავლოს მოსწავლეებს კომუნიკაცია ცოცხალ ენობრივ გარემოში, განსხვავებით გრამატიკის წესების მექანიკური არჩევის და იმ სიტყვების გაზეპირებისაგან, რომელთაც მოსწავლე არასოდეს გამოიყენებს საკლასო ოთახსა თუ ყოველდღიურ ურთიერთობაში (კონოპელკინა, ბეზროდნიკი, 2014, 2-3).

კომუნიკაციური მიდგომა ხაზს უსვამს ენის ფუნქციების მნიშვნელობას და არა მის გრამატიკასა და ლექსიკას. მისი ძირითადი პრინციპია მოსწავლეებს მისცეს საშუალება სათანადოდ გამოიყენონ ენის ფორმები სხვადასხვა კონტექსტში სხვადასხვა მიზნისათვის. დავასახელებთ იმათ მთავარ პრინციპს, რაც აღნიშნული

მიდგომისთვისაა დამახასიათებელი. ესენია: კომუნიკაციური ინტერაქცია, პრაქტიკა, აქტიური მონაწილეობა, დადებითი ენერჯია, შესაფერისი მასალების შერჩევა, აქტივობისა და კურსის შეცვლა, სასწავლო პროცესის გახალისება, ინგლისურის ინგლისურად სწავლება; აგრეთვე, იმის გათვალისწინება, რომ დაშვებული შეცდომები აბსოლუტურად ბუნებრივია და თუნდაც დამწყებ მოსწავლეებსაც კი შეუძლიათ მათი გაანალიზება (Harmer, 2001, 84). კომუნიკაციური მიდგომის გამოყენებისას გრამატიკული მასალა შეიძლება ახსნილი იქნეს კონკრეტული სიტუაციების გამოყენებით, როგორცაა, მაგალითად, დიალოგები. ისინი გამიზნულია ერთი რომელიმე ცნების, ანდა მნიშვნელობის სწავლებაზე. გრამატიკული სავარჯიშოებისა და დავალებების შესრულების დროს მხედველობაში მიიღება მოსწავლეთა ინდივიდუალურობა – სხვადასხვა ინდივიდი სხვადასხვანაირად სწავლობს. უფრო მეტიც, სავარჯიშოები ხელს უწყობენ მოსწავლეთა გააქტიურებას. ამ დროს უპირატესობა ენიჭება არა წერით, არამედ ზეპირ დავალებებს, ან ორივეს ერთად, თუმცა, ზეპირი დავალებები მეტად წარმატებულია. კომუნიკაციურ სიტუაციაში გრამატიკის სწავლების კიდევ ერთი მნიშვნელოვანი ასპექტი არის ის, რომ შეცდომებზე არ უნდა იქნეს ყურადღება გამახვილებული, რადგან ამან შეიძლება გამოიწვიოს მოსწავლეთა დაძაბულობა და შიში, რაც თავისთავად ეწინააღმდეგება კომუნიკაციური მიდგომის მიზანს – გაზარდოს მოსწავლეთა მოტივაცია და თავდაჯერებულობა ენის შესწავლის პროცესში (Littlewood, 1986, 85).

ასევე უნდა აღინიშნოს, რომ გრამატიკული მეთოდების ახსნისას მასწავლებელი იყენებს ინდუქციურ მიდგომას. რაც შეეხება მოსწავლისა და მასწავლებლის როლს, უნდა ითქვას, რომ რადგანაც კომუნიკაციური მიდგომა ორიენტირებულია კომუნიკაციის პროცესზე, შემსწავლელებიც კომუნიკატორების როლს ასრულებენ. ისინი აქტიურად არიან ჩაბმულნი კომუნიკაციაში, თუნდაც არასრულყოფილი ცოდნის არსებობის შემთხვევაში და არ აშინებთ შეცდომების დაშვება. მასწავლებელი არის ფასილიტატორი, იგი ხელს უწყობს კომუნიკაციის პროცესს შემსწავლელებს შორის. ამ დროს მასწავლებელმა შესაძლოა შეითავსოს ისეთი ფუნქციებიც, როგორცაა მრჩეველი, ანალიტიკოსი, მენეჯერი და ა.შ. (Larsen-Freeman, 2010, 131). მშობლიური ენა ძალზე იშვიათად გამოიყენება, შემსწავლელებიც და

მასწავლებელიც ცდილობენ სამიზნე ენის აქტიურად გამოყენებას. გარდა ამისა, მასწავლებელი აფასებს არა მხოლოდ სიზუსტეს, არამედ ენის თავისუფლად გამოყენებასაც. სავარჯიშოების შესრულების დროს მასწავლებელი არ ასწორებს მოსწავლეების მიერ დაშვებულ შეცდომებს, მაგრამ მოგვიანებით იგი აუცილებლად ავარჯიშებს მოსწავლეებს იმ ასპექტებში, რაშიც დაშვებულ იქნა შეცდომები. სავაჯს, ბითერლინსა და ფრაისს (Savage, Bitterlin, Price, 2010, 33) მიაჩნიათ, რომ შენიშვნების გარდა მასწავლებელმა, ასევე, უნდა დააფასოს და შეაქოს ის მოსწავლეები, ვინც შეძლო კომუნიკაციის წარმატებით დამყარება ერთიმეორესთან.

საკავეთილო პროცესში მოსწავლეთა აქტიურად ჩაბმის ერთადერთი საშუალებაა შესაფერისი სასწავლო მასალის შერჩევა, ანუ სავარჯიშოების მორგება შემსწავლელთა ცოდნისა და ასაკობრივი დონის, კავეთილის მიზნების, მასშტაბურობისა და ინტენსივობის გათვალისწინებით. კომუნიკაციური მიდგომისათვის დამახასიათებელია შემდეგი სავარჯიშოები:

არეული წინადადებები (scrambled sentences), ენობრივი თამაშები (language games), პრობლემის გადაჭრა (problem-solving), როლური თამაშები (role-plays), სოციო-დრამები (socio-dramas) (ციციშვილი და სხვ., 2006, 62).

მასწავლებლის მიზანი უნდა იყოს მოსწავლეებისათვის კავეთილის მსვლელობაში თანამონაწილეობის უფლების მიცემა. ასეთი მიდგომა ძალზე მნიშვნელოვანია უცხო ენის კავეთილის წარმართვისას. კომუნიკაციური მიდგომის გავრცობილ ფორმას დავალებაზე ორიენტირებული ენის სწავლება წარმოადგენს. დავალებაზე ორიენტირებული სწავლების ძირითადი პრინციპების ანალიზი გვიჩვენებს ამ ორ მეთოდს შორის არსებულ აშკარა მსგავსებას. აქაც ძირითადი ყურადღება გამახვილებულია თავისუფალ მეტყველებაზე, ვიდრე სიზუსტეზე. მოტივაცია კომუნიკაციის დასამყარებლად ძალზე მნიშვნელოვანია. სამიზნე ენა გამოიყენება ბუნებრივ, რეალურ კონტექსტში. მასალების შერჩევა და ადაპტირება ხდება ავთენტური წყაროებიდან. დავალებაზე ორიენტირებულ სწავლებაში მოიაზრება ოთხი ძირითადი პრინციპი, რომლის მიხედვითაც: მნიშვნელობა უმთავრესია, გრამატიკა და ფორმა არ არის იგნორირებული, დავალება წარმოადგენს სრულყოფილ

ერთეულს, სისტემატური კავშირი არსებობს პედაგოგიურ დავალებებსა და სამიზნე რეალურ დავალებებს შორის (Verikaite, 2008, 71).

ნუნანი (Nunan, 2004, 4) დავალებას განმარტავს როგორც „საკლასო მუშაობის ნაწილს, რომელიც საშუალებას აძლევს შემსწავლელებს გაიაზრონ და დაამყარონ ინტერაქცია სამიზნე ენაზე, მაშინ როდესაც მათი ყურადღება გადატანილია გრამატიკული ცოდნის მობილიზებაზე აზრის გამოხატვის მიზნით.“

დავალებაზე ორიენტირებული ენის სწავლების ფარგლებში ვილისი (Willis, 1996, 6-7) მოიხსენებს სამი ძირითადი საფეხურის (ეტაპის) არსებობას: დავალებამდელი, დავალების ციკლი და ენის ფოკუსირება. დავალებამდელ ფაზაში მასწავლებელი ახდენს რაიმე საკითხის წამოჭრას მოსწავლეებთან ერთად და ხაზს უსვამს მათთვის საინტერესო სიტყვებსა თუ ფრაზებს, ეხმარება მოსწავლეებს დავალების ინსტრუქციის გააზრებაში. დავალების ციკლის დროს, მოსწავლეები ასრულებენ დავალებას წყვილებში ან პატარა ჯგუფებში, მაშინ, როდესაც მასწავლებელი აკვირდება შორიდან. მოსწავლეები გეგმავენ მოხსენების წარდგენის ფორმას კლასის წინაშე. ენის ფოკუსირების ეტაპზე კი მოსწავლეები ვარჯიშობენ იმ ენობრივი ერთეულების გამოყენებაზე, რაც პრობლემას წარმოადგენს მათთვის.

დავალებაზე ორიენტირებულ აქტივობებს ერთი რამ აერთიანებთ: ყოველი მათგანი ითვალისწინებს კომუნიკაციური ენის გამოყენებას, სადაც ყურადღება გამახვილებულია უფრო მეტად მნიშვნელობაზე, ვიდრე ენის სტრუქტურაზე. ამმეთოდისათვის დამახასიათებელი აქტივობებია:

გამოტოვებული ინფორმაციის შევსება, პრობლემის გადაჭრაზე ორიენტირებული აქტივობები, მსჯელობაზე ორიენტირებული აქტივობები, როლური (ციციშვილი და სხვ., 2006, 78).

XX საუკუნის 70-იანი წლებიდან სათავეს იღებს კიდევ ერთი მეთოდი – სრული ფიზიკური პასუხი. მისი ფუძემდებელი გახლავთ კალიფორნიის უნივერსიტეტის პროფესორი ფსიქოლოგიის მიმართულებით, ჯეიმს აშერი (James Asher). იგი აღნიშნავს, რომ ენის შესწავლისას მოსწავლეები საუბრის დაწყებამდე ბევრს ისმენენ, რასაც თან ახლავს ფიზიკური რეაგირება მათი მხრიდან. აშერი ასევე ყურადღებას ამახვილებს

ტვინის მარჯვენა ჰემისფეროს გააქტიურებაზე. მას მიაჩნია, რომ მოტორული აქტივობა წარმოადგენს ტვინის მარჯვენა ნახევარსფეროს ფუნქციას. ამ მეთოდის გამოყენების დროს მოსწავლეები ბევრს უსმენენ და მოძრაობენ. „მასწავლებელი არის წარმოდგენის რეჟისორი, მოსწავლეები კი – მსახიობები” (Asher, 1977, 43).

აშერის შეხედულებას იზიარებს ლარსენ-ფრიმენიცი (Larsen-Freeman, 2010, 110), რომელიც მიიჩნევს, რომ ენის დაუფლება სწორედ მოსმენის უნარ-ჩვევის განვითარებით უნდა დაიწყოს მეტყველების დაწყებამდე. რა განასხვავებს სრულ ფიზიკურ პასუხს სხვა მეთოდებისაგან? ის, რომ მოსწავლეებს არაფრის თქმა არ ევალებათ და ენა შეისწავლება ფიზიკურ აქტივობათა საშუალებით. მოსწავლეები უბრალოდ უსმენენ მასწავლებლის მითითებებს და პასუხად მოძრაობით რეაგირებენ. ეს მეთოდი განსაკუთრებით ეფექტურია დამწყებთათვის, რამეთუ ისინი ცოდნას იძენენ და მეტყველებენ ყოველგვარი ნერვიულობისა და დამაბულობის გარეშე. თავდაპირველად მოსწავლეები მასწავლებელთან ერთად ასრულებენ მოქმედებას, შემდეგ კი დამოუკიდებლად, რაც სწავლის პროცესს უფრო სახალისოს ხდის. მოსწავლეები თავდაპირველად ასრულებენ მსმენელებისა და შემსრულებლების როლს. ისინი ყურადღებით უსმენენ მასწავლებელს. რაც შეეხება მასწავლებელს, იგი აქტიურ როლს თამაშობს აღნიშნული მეთოდის გამოყენებისას. ის წყვეტს რა გრამატიკული მასალა ახსნას გაკვეთილზე. გარდა ამისა, მასწავლებელი ხშირად არ ასწორებს მოსწავლეების მიერ დაშვებულ შეცდომებს. ასევე უნდა აღინიშნოს, რომ დამწყებთათვის საჭირო არ არის რაიმე თვალსაჩინო მასალის გამოყენება გაკვეთილზე, რამეთუ მასწავლებლის ხმა, ქმედება და ჟესტიკულაცია სრულიად საკმარისია აქტივობათა შესასრულებლად. თუმცა, თვალსაჩინოება დიდ როლს თამაშობს სწავლების შემდეგ ეტაპებზე. ამ დროს მასწავლებელი იყენებს კლასში არსებულ ნივთებს, როგორცაა წიგნები, კალმები, ავეჯი, ასევე სურათები. მან შეიძლება გამოიყენოს რეალური სიტუაციებიც. ყველაზე მთავარი მაინც ისაა, რომ მოსწავლეები იძულებით არ იწყებენ სამიზნე ენაზე საუბარს (ციციშვილი და სხვ., 2006, 81-82).

ნაგარაჯის (Nagaraj, 1996, 67) მიხედვით, „სრული ფიზიკური პასუხი“-ის მეთოდოლოგია შემდეგში მდგომარეობს:

- შესასწავლ ენაში საუკეთესო საშუალებაა მნიშვნელობის ქმედებით გადმოცემა;
- ენის შემსწავლელი უკეთ ითვისებენ ქმედებით;
- მოსმენის უნარი სხვა უნარების განვითარების წინამძღოლია;
- ენის შემსწავლელს ესაჭიროებათ გარკვეული დრო მანამ, სანამ შეძლებენ შესასწავლ ენაზე საუბარს;
- სწავლა წინსვლის გარანტია, ხოლო კონკრეტული მეთოდი ენის შემსწავლელის მიზნის მიღწევას ემსახურება (ციტირებულია პაპუნაშვილისაგან. პაპუნაშვილი, 2014, 92).

XIX საუკუნის დასასრულს ვითარდება ე.წ. პირდაპირი მეთოდი, რომელიც სრულიად განსხვავდებოდა გრამატიკულ-მთარგმნელობითი მეთოდისაგან. ამ მეთოდის წარმომადგენლები ცდილობდნენ უცხო ენის სიტყვებისა და გრამატიკული მოვლენების დაკავშირებას შესატყვის მნიშვნელობასთან მშობლიური ენის გვერდის ავლით. მასწავლებლები იყენებდნენ საგნებს, თვალსაჩინოებებს, რეალიებს მასალის გასაგებად წარმოჩენის მიზნით. გრამატიკა ისწავლებოდა ინდუქციური გზით. დიდი მნიშვნელობა ენიჭებოდა ლექსიკის სწავლებას და ასევე ინტერაქციის ხელშეწყობას შემსწავლელებსა და მასწავლებლებს შორის. წერა და კითხვა ისწავლებოდა თავიდანვე (Zainuddin et al., 2011, 64). განსაკუთრებული ყურადღება ექცეოდა ფონეტიკის სწავლებას. სწავლების პროცესი მიემართებოდა ზეპირი მეტყველებიდან წერითი მეტყველებისაკენ.

რიჩარდსი და როჯერსი (Richards & Rodgers, 1986, 9-10) ასახელებენ პირდაპირი მეთოდისათვის დამახასიათებელ შემდეგ პრინციპებს:

კლასში სწავლება მიმდინარეობს სამიზნე ენაზე, ისწავლება მხოლოდ ყოველდღიური კომუნიკაციისათვის საჭირო ლექსიკური ერთეულები და წინადადებები, პატარა კლასებში მასწავლებლისა და მოსწავლის კომუნიკაცია ეფუძნება აზრთა გაცვლა-გამოცვლას კითხვა-პასუხის რეჟიმში, გრამატიკის სწავლება მიმდინარეობს ინდუქციურად, ახალი სასწავლო მასალა ისწავლება პრაქტიკაზე დაყრდნობით, კონკრეტული ლექსიკური ერთეულები ისწავლება საგნებისა და

სურათების დემონსტრირებით, აბსტრაქტული ლექსიკა ისწავლება იდეების ასოციაციის საფუძველზე, ხდება მეტყველებისა და მოსმენის უნარ-ჩვევების განვითარება, განსაკუთრებული ყურადღება ექცევა ბგერათა სწორ წარმოთქმასა და გრამატიკას.

ბუნებრივი მეთოდის ფუძემდებლად ითვლებიან სტეფან ქრემენი და თრეისი ტერელი. ამ მეთოდის ძირითადი მიზანია შეუფერხებელი მეტყველების განვითარება, სწორედ ამიტომ საკლასო აქტივობათა დიდი ნაწილი კომუნიკაციურ ხასიათს ატარებს. მასალის ათვისება ხდება ყოველგვარი ძალდატანებისა და მშობლიური ენის გამოყენების გარეშე. ქრემენისა და ტერელის აზრით, ბუნებრივი მეთოდისათვის დამახასიათებელია სწავლების სამი ეტაპი:

1. პირველი ეტაპი გულისხმობს მოსმენის უნარ-ჩვევების განვითარებას, რომელიც გრძელდება მანამ, სანამ სტუდენტი თვითონ არ დაიწყებს საუბარს;
2. მეორე ეტაპი ყურადღებას ამახვილებს მნიშვნელობაზე და არა ფორმაზე. მასწავლებელი ცდილობს გაასწოროს მხოლოდ ის შეცდომები, რომლებიც ხელს უშლიან მნიშვნელობის გააზრებას;
3. მესამე ეტაპის ამოცანაა ხელი შეუწყოს თავისუფალ, შეუფერხებელ მეტყველებას. შესაბამისად, მასწავლებელს მოეთხოვება ნაკლები ყურადღება გაამახვილოს მოსწავლეების მიერ დაშვებულ შეცდომებზე. ამ ეტაპზე გამოიყენება როლური თამაშები, ღია ტიპის დიალოგები, დისკუსიები, ჯგუფური მუშაობა და ა.შ. (Brown, 2007, 31-32).

რიჩარდსი და როჯერსი (Richards & Rodgers, 1986, 137-138) მიიჩნევენ, რომ ბუნებრივი მეთოდის გამოყენების დროს მასწავლებელი სამი ძირითადი როლის შემსრულებელია. პირველ რიგში, იგი უზრუნველყოფს ენობრივი მასალის გასაგებად მიწოდებას მოსწავლეთა სამიზნე ენაზე. გარდა ამისა, მასწავლებელი ქმნის მეგობრულ და საინტერესო ატმოსფეროს საკლასო ოთახში. ეს კი მიიღწევა იმ გზით, რომ მასწავლებელი არ მოითხოვს მოსწავლეებისაგან მეტყველების დაწყებას მანამ, სანამ იგი არ იგრძნობს მათ მზადყოფნას საუბრისათვის. და ბოლოს, მასწავლებელი არჩევს მრავალფეროვან აქტივობებს, რომლებიც მორგებულია მოსწავლეთა ინტერესებზე.

მასალა უფრო მეტად შეირჩევა რეალური სამყაროდან (რეალიები) და არა სახელმძღვანელოებიდან. მასალის ახსნისას გამოიყენება სურათები და სხვა თვალსაჩინოებები, რომლებიც ემსახურება დიდი რაოდენობით ლექსიკური მასალის დაუფლებას.

შემდეგი მეთოდი – სუგესტოპედია განვითარდა ბულგარელი ფსიქიატრისა და განმანათლებლის გეორგი ლოზანოვის მიერ 1970-იან წლებში. ეს მეთოდი იძლეოდა სამიზნე ენის სამჯერ უფრო სწრაფად დაუფლების საშუალებას. მასში შეინიშნება „სუგესტოლოგიის“ მეცნიერების გავლენა, რაც, თავის მხრივ, გულისხმობს ზემოქმედებას ადამიანის გონებაზე თუნდაც რელაქსაციის დროს. აღნიშნული მეთოდის წარმატებით განხორციელებისათვის ძალზე მნიშვნელოვანია კლასში არსებული გარემო, რომელიც აუცილებლად უნდა იყოს მშვიდი, რელაქსაციური. მისი მიზანია, შემსწავლელებმა აითვისონ ახალი მასალა მოდუნებულ მდგომარეობაში ყოველგვარი სტრესისა და დამაბულობის გარეშე. გარდა ამისა, საკლასო ოთახი უნდა იყოს აღჭურვილი კომფორტული ავეჯით, უნდა გამოიყენებოდეს რელაქსაციის მომგვრელი მუსიკა. ნებადართულია მშობლიური ენის გამოყენება განსაკუთრებით მითითებების მისაცემად. შეიძლება ითქვას, რომ ფრაზები – „ვფიქრობ მე შემიძლია; ვიცი მე შევძლებ“ სუგესტოპედიის ერთ-ერთ ძირითად პრინციპს წარმოადგენს. აქედან გამომდინარე, თუ მოსწავლე გრძნობს, რომ შეუძლია სწავლა, ის აუცილებლად ისწავლის (Zainuddin et al., 2011, 65-66).

ლოზანოვი (Lozanov, 1978, 251, 275-276) აღნიშნავს, რომ „სწავლების ძირითად მიზანს დაზეპირება კი არ წარმოადგენს, არამედ პრობლემათა გაანალიზება და კრეატიული გადაჭრა.“ იგი აგრეთვე გვთავაზობს მასწავლებლისათვის დამახასიათებელ რამდენიმე თავისებურებას სუგესტოპედიის მეთოდის გამოყენებისას: აბსოლუტური თავდაჯერებულობა, კარგი მანერები და ჩაცმის სტილი; პუნქტუალურობა, არჩევანი და სიმკაცრე, საზეიმო განწყობა გაკვეთილზე, ცოდნის შემოწმება და მოსწავლეთა მიერ დაშვებული შეცდომების ტაქტიანი შესწორება, მასალის გლობალური ანალიზი და დიდი ენთუზიაზმი.

ამრიგად, ჩვენ განვიხილეთ გრამატიკული მასალის ახსნისათვის საჭირო ტრადიციული და თანამედროვე მეთოდები. ყოველივე ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, შეიძლება ითქვას, რომ დღესდღეობით უცხო ენის, კერძოდ კი, ინგლისურის შესწავლას აქვს არა მხოლოდ საგანმანათლებლო, არამედ კომუნიკაციური ხასიათი. ენის სწავლისა თუ დაუფლების პროცესში არსებითი მნიშვნელობა ენიჭება გრამატიკის სწორი ფორმების გამოყენებას. გრამატიკის შესწავლა კი შესაძლებელია სხვადასხვა მეთოდის გზით. მასწავლებელს შეუძლია მათი ერთდროულად გამოყენება, რაც შესაძლებლობას აძლევს გაიგოს, თუ რომელი მათგანია ყველაზე წარმატებული მის გაკვეთილზე. ამა თუ იმ მეთოდის ეფექტიანობის მიზნით კი გათვალისწინებული უნდა იყოს შემსწავლელთა ასაკი, ინტერესები, ცოდნის დონე, სწავლის სტილი, პიროვნულობა და სხვა.

2.3 გრამატიკის ახსნის მეთოდები და მიდგომები

გრამატიკა უცხო ენის, კერძოდ კი, ინგლისური ენის დაუფლების მნიშვნელოვან ასპექტს წარმოადგენს. სწავლების პროცესში მის ასახსნელად მასწავლებელი იყენებს სხვადასხვა მეთოდს. მეთოდი ემსახურება სასწავლო მიზნების მიღწევას. მეთოდი მასწავლებლის მიზანდასახულ მოქმედებათა სისტემაა, რომელსაც იგი წარმართავს მოსწავლეებთან მუშაობის პროცესში ცოდნის გადაცემის, ჩვევებისა და უნარ-ჩვევების გამომუშავებისათვის (გიორგობიანი, კახიშვილი, მაცხოვრებელი, ქვლივიძე 2004, 30).

ძამიაშვილი (2014, 88) თავის დისერტაციაში წერს, რომ მეთოდურ კანონზომიერებათა ცოდნა მასწავლებელს აძლევს შემოქმედებით თავისუფლებას. სწორედ მეთოდების სწორად შერჩევაზეა დამოკიდებული, თუ როგორ წარმართავს მასწავლებელი სწავლა-სწავლების პროცესს.

უნდა აღინიშნოს, რომ ყველა მეთოდს გააჩნია თავისი დადებითი და უარყოფითი მხარე. შესაბამისად, არ არსებობს ისეთი მეთოდი, რომელიც შეიძლება სრულიად იქნეს უგულებელყოფილი გრამატიკისა და მისი ცალკეული ასპექტების სწავლებისას. ამიტომ, საჭიროა პედაგოგმა მოახდინოს მათი კომბინირება. თუმცა, ცხადია, რომ ყველა მეთოდის გამოყენება ნაკლებადაა მიზანშეწონილი.

ნუნანის (Nunan, 2004, 167) შეხედულებით კი მეთოდის, ან მეთოდების შერჩევა და გამოყენება სასურველია, ემყარებოდეს სასწავლო პროცესს და მორგებული იყოს კონკრეტულ სიტუაციაზე.

ინგლისური ენის გრამატიკის სწავლებისას სამი რამ უნდა გავითვალისწინოთ: გრამატიკა – როგორც წესები, გრამატიკა – როგორც ფორმა და გრამატიკა – როგორც რესურსი. უცხო ენის ბევრი შემსწავლელისათვის გრამატიკა ხშირად ასოცირდება წესების შესწავლასთან. მასწავლებლების ნაწილი მიიჩნევს, რომ წესები ის საძირკველია, რომელზეც მოსწავლეთა ცოდნა იგება. ზოგიერთი მათგანი ფიქრობს, რომ გრამატიკა ერთ-ერთი იმ რესურსთაგანია, რომელიც ენას გააჩნია კომუნიკაციის დამყარების ხელშეწყობისათვის.

ინგლისური ენის გაკვეთილზე გრამატიკული ასპექტების ახსნისას არ არის საჭირო ინგლისური ენის გრამატიკის ყველა ნიუანსის სწავლება. ყურადღება უნდა გამახვილდეს მხოლოდ იმ გრამატიკულ თავისებურებებზე, რომლის ცოდნაც აუცილებელია მოსწავლეებისთვის. ამასთანავე, ახალი გრამატიკული საკითხის ახსნისას საჭიროა წარმოვაჩინოთ მისი ორი განსხვავებული ასპექტი: ფორმა და გამოყენება. „ფორმა“ გულისხმობს ერთეულის გრამატიკულ ფორმას და წესებს, ხოლო „გამოყენება“ – კონტექსტს. კონტექსტი ის ინფორმაციაა, რომელსაც მოსწავლე თავისი შედგენილი წინადადებებით გადმოსცემს. ეს შეიძლება იყოს ფაქტები მათი ოჯახების, მეგობრების, გამოცდილებების შესახებ.

გრამატიკის სწავლებისას, ასევე, უნდა გავითვალისწინოთ მისი ეფექტიანობა (efficiency) და შესაბამისობა (appropriacy). „ეფექტიანობა“ (efficiency), თავის მხრივ, ორ ფაქტორს მოიცავს: ეკონომიურობა (economy) და სიადვილე (ease). აქედან, „ეკონომიურობა“ ენის სწავლების ძირითადი ფაქტორია. მასწავლებლები ეკონომიურები უნდა იყვნენ გაკვეთილის დაგეგმვისა და რესურსების გამოყენების თვალსაზრისით. „სიადვილის“ ფაქტორი გულისხმობს, რომ რაც უფრო ადვილია დავალება, მით უფრო უკეთესია ის. რაც შეეხება „შესაბამისობას“, იგი მოიაზრებს, თუ რამდენად შესაბამისობაშია ამა თუ იმ გრამატიკული ასპექტის ახსნა მოსწავლეთა ასაკთან, მათი ცოდნის დონესთან, ინტერესებთან, წინა სასწავლო გამოცდილებასთან

და, აქედან გამომდინარე, მათ პერსპექტივებთან, საგანმანათლებლო კონტექსტთან, ანუ კერძო სკოლისა თუ სახელმწიფო სკოლის მოთხოვნებთან (ციციშვილი, ნიჟარაძე, დარჩია, თევზაია, ტყავაშვილი, 2006, 140-143).

გრამატიკული ასპექტების სრულყოფილად ასახსნელად ჰარმერი (Harmer, 2001, 80) გვთავაზობს ახალ PPP მოდელს, რომელიც მოიცავს სამ ფაზას: პრეზენტაციას (Presentation), პრაქტიკას (Practice) და წარმოებას (Production). გოუერს, ფილიპს და უოლთერს (Gower, Phillips & Walters, 1995, 126) მიაჩნიათ, რომ სამი PPP მოდელი განსაკუთრებით სასარგებლოა იმ მოსწავლეებისათვის, რომელთა ცოდნის დონეც დაბალია და რომელთათვისაც ენობრივი ერთეულების დიდი ნაწილი სრულიად ახალი და უცხოა.

აღნიშნული სამი ფაზიდან „პრეზენტაცია“, ჩვეულებისამებრ, გულისხმობს მოსწავლეთათვის ახალი ენობრივი ერთეულების გაცნობის საშუალებებს (ხერხებს, გზებს), რომლებსაც მასწავლებელი იყენებს ახალი მასალის ახსნისას“ (ციტირებულია სკრივენერისაგან, Scrivener, 1994, 271). ამ ეტაპზე მასწავლებელი ხსნის ახალ საკითხს მხოლოდ იმიტომ, რომ გამოარკვიოს მოსწავლეების მანამდე არსებული ცოდნა. ამისათვის კი მას შეუძლია აჩვენოს მოსწავლეებს სურათი, აღწეროს რაიმე ინციდენტი ან გამოიყენოს ფიზიკური ქესტიკულაცია, რომელსაც მოჰყვება კითხვა-პასუხი და დისკუსია (Harmer, 2001, 80). როგორც უკვე აღვნიშნეთ, პრეზენტაციას მოსდევს მეორე საფეხური – პრაქტიკა (Practice), რომლის დროსაც ენის შემსწავლელი ცდილობენ თავად ივარჯიშონ შესწავლილ ენობრივ ერთეულებზე ისეთი კონტროლირებადი აქტივობების საშუალებით, როგორებიცაა: გუნდური გამეორება, ინდივიდუალური გამეორება, მასტიმულირებელი სავარჯიშოები და სხვა. მოსწავლეები ვარჯიშობენ იმ საკითხებზე, რომლებსაც მასწავლებელი ავალბთ და რაც გამორიცხავს ყოველგვარ კრეატიულობას მათი მხრიდან. გარდა ამისა, მასწავლებელი ასწორებს მათ მიერ დაშვებულ ყველა შეცდომას. მესამე საფეხური არის – წარმოება (Production), რომლის დროსაც ენის შემსწავლელი ფაქტობრივად დამოუკიდებლად ადგენენ ახალ წინადადებებს. ამ საფეხურს, ასევე, ეწოდება პირდაპირი კრეატიულობა, რადგან მოსწავლეები საკუთარ შემოქმედებით უნარს ავლენენ სხვადასხვა აქტივობის საშუალებით. მაგალითად: მოსწავლეებს შეიძლება დაევალოთ რაიმე სიტუაციის

აღწერა ან პატარა თხზულების დაწერა ახალი ენობრივი ერთეულების გამოყენებით. სწორედ ასე გამოიყენება PPP მოდელი ინგლისური ენის გრამატიკის სწავლებისას. ასევე, უნდა ითქვას, რომ იგი არ გულისხმობს მხოლოდ გრამატიკული მასალის პრეზენტაციას, შემდეგ პრაქტიკას და ბოლოს წარმოებას, არამედ ეს მოდელი იძლევა ყოველივე ზემოაღნიშნულის ეფექტიანი და კრეატიული გზით განხორციელების საშუალებასაც. PPP მოდელი კვლავ აქტიურად გამოიყენება, როგორც ძირითადი საშუალება ახალი ენობრივი ფორმების სწავლებისას (Harmer, 2001, 82).

გრამატიკული ასპექტების ახსნა, ასევე, შესაძლებელია ორი ძირითადი მიდგომის გამოყენებით – დედუქციის და ინდუქციის გზით. პარადოვსკი (Paradowski, 2007, 110) განმარტავს, რომ დედუქცია ეს არის სწავლების გზა, როდესაც ხდება ჯერ გრამატიკული წესების პრეზენტაცია და შემდეგ მოსდევს მაგალითები, ანუ დედუქცია მიდის წესიდან მაგალითისაკენ (ზოგადიდან კერძოსაკენ). გოლინი (Gollin, 1998, 88) ამტკიცებს, რომ ენის დაუფლება დედუქციურია, განსაკუთრებით მაშინ, როდესაც მასწავლებელი იძლევა წესს ფორმულის სახით, რომელსაც მოსწავლეები იყენებენ წინადადებების ასაგებად. გოლინი ასევე აღნიშნავს, რომ ტრადიციული გრამატიკულმთარგმნელობითი მეთოდიც სწორედ დედუქციურ მიდგომას ეყრდნობა.

დედუქციური მიდგომის გამოყენებისას მიშელ სვონი (ციტირებულია სორნბერისთან Thornbury, 1999, 32) გვამღვეს გრამატიკული წესის ახსნის შემდეგ დირექტივებს:

1. წესები უნდა იყოს ზუსტი, წესები ნათლად უნდა გვიჩვენებდეს მოცემული ფორმის გამოყენების ლიმიტს/ზღვარს, წესები აუცილებლად უნდა იყოს ყველასათვის გასაგები, წესები უნდა იყოს მარტივი, წესები უნდა მოიცავდეს ენის შემსწავლელებისათვის უკვე ცნობილ ცნებებს, წესები, რა თქმა უნდა, უნდა იყოს სათანადო (რელევანტური).

რაც შეეხება ინდუქციურ მიდგომას, მას მეორენაირად წესის აღმოჩენის სწავლებასაც უწოდებენ. იგი, პირიქით, მაგალითიდან წესისაკენ მიდის, ანუ კერძო განზოგადებას გულისხმობს. მასწავლებელი ხსნის გრამატიკულ ასპექტს მაგალითების გამოყენებით და შემდეგ მოსწავლეებს ავალეებს მათზე დაყრდნობით გრამატიკული წესის შემუშავებას. ეს კი იმას ნიშნავს, რომ მოსწავლეებს მზა წესები კი არ ეძლევათ,

არამედ თვითონ უხდებათ მათი აღმოჩენა. ინდუქციურ მიდგომას ემყარება სწორედ კომუნიკაციური მეთოდი (Gollin, 1998, 88).

ინდუქცია დედუქციასთან შედარებით მეტ დროს მოითხოვს. დედუქციის გამოყენება მიზანშეწონილია, თუ გრამატიკული მოვლენა მარტივია (მაგალითად, მრავლობითი რიცხვის, ზმნიზედის შედარებითი ხარისხის წარმოება). მაღალ კლასებში მიზანშეწონილია დედუქციის გამოყენება, ვინაიდან მოსწავლეებს უკვე კარგად აქვთ განვითარებული აბსტრაქტული აზროვნება.

გრამატიკული მოვლენის ახსნა დედუქციით ან ინდუქციით დამოკიდებულია როგორც ფსიქოლოგიურ და ლინგვისტურ, ისე პედაგოგიურ ფაქტორებზეც. ლინგვისტურ ფაქტორში იგულისხმება მშობლიურ ენაში ინგლისური ენის გრამატიკული მოვლენის ანალოგის არსებობა/არ არსებობა, გრამატიკული კატეგორიის ცოდნა/არ ცოდნა. ფსიქოლოგიური ფაქტორი ითვალისწინებს მოსწავლეთა აზროვნებისა და გონებრივი ოპერაციების განვითარების დონეს, პედაგოგიური კი მოიაზრებს დროის ფაქტორს, ინგლისური ენის სწავლების კონკრეტულ პირობებს (მაგ., მოსწავლეთა რაოდენობა). ამა თუ იმ გრამატიკული ასპექტის ახსნისას სამივე ეს ფაქტორი მხედველობაში უნდა იქნეს მიღებული (გიორგობიანი, კახიშვილი, მაცხონაშვილი, ქვლივიძე, 2004, 142).

გასათვალისწინებელია ის ფაქტიც, რომ ნებისმიერი გრამატიკული საკითხის ახსნამდე მასწავლებელს შეუძლია ჯერ მოსწავლეები შეამზადოს, შემდეგ გადავიდეს უშუალოდ მასალის ახსნაზე, ე.ი. მასწავლებელს შეუძლია ჩააბას მოსწავლეები „გამამხნეველ“ აქტივობებში. ეს ხერხი კი მოსწავლეებს მისცემს საშუალებას გარკვეული წარმოდგენა შეექმნათ ასათვისებელი მასალის ირგვლივ (Gomes, 2011, 27). ბრაუნი (Brown, 2007, 425) აღნიშნავს, რომ ყოვლად დაუშვებელია მოსწავლეებთან ვახსენოთ ცნება „გრამატიკის გაკვეთილი,“ რადგან ეს გარკვეულ შფოთვას იწვევს მოსწავლეებში. როგორც წესი, ენის შემსწავლელელები გრამატიკის გაკვეთილისადმი უარყოფითად არიან განწყობილნი, მათ ეშინიათ გრამატიკული შეცდომების დაშვების, ამიტომაც აუცილებელია, გრამატიკული ასპექტები ახსნილი იქნეს ინგლისური ენის

ზოგად თეორიულ კურსთან კომბინაციაში და არა ცალკე გამოყოფილ „გრამატიკის გაკვეთილზე.“

ალენისა და ვალეთის (Allen & Valette, 1977, 82) შეხედულებით, ინგლისური ენის გრამატიკის ასახსნელად აუცილებელია, მოსწავლეები კარგად იცნობდნენ, პირველ რიგში, მშობლიური ენის გრამატიკულ ტერმინოლოგიას, რომელიც ყოველთვის წინ უნდა უსწრებდეს გრამატიკული ტერმინოლოგიის ახსნას ინგლისურ ენაზე. გარდა ამისა, ახალი გრამატიკული მასალის ახსნამდე უნდა მოხდეს წინა გაკვეთილზე ნასწავლი მასალის გამეორება, მიუხედავად იმისა, რომ სკოლის სახელმძღვანელოები ამის საშუალებას არ იძლევა.

გრამატიკის სწავლება განსაკუთრებით ეფექტურია სხვადასხვა ავთენტური მასალის – მოთხრობის, სიმღერისა და ლექსის, ასევე, თამაშების გამოყენების დროს. ნოზაძე (Nozadze, 2012, 185) თავის სტატიაში „ინგლისური ენის გრამატიკის სწავლება თამაშებით,“ აღნიშნავს, რომ გრამატიკის გაკვეთილზე მასწავლებელმა უნდა გამოიყენოს ისეთი აქტივობები, რომლებიც ერთდროულად სახალისოცაა და შემეცნებითიც; ანუ გართობასაც ემსახურება და სწავლისადმი მოტივაციის ამაღლებასაც. ინტერაქცია და ჯგუფური მუშაობა ხელს უწყობს მოსწავლეთა ინტერესის გაღვივებას და ინფორმაციის უკეთესად დამახსოვრების საშუალებას იძლევა. ნოზაძე მოგვიწოდებს, რომ თამაშების გამოყენებით გრამატიკის გაკვეთილი გახდება უფრო სახალისო და საინტერესო ჩვენი მოსწავლეებისათვის, რაც ყველა მასწავლებლის მიზანია.

აღსანიშნავია გრამატიკის როლი ოთხივე ენობრივი უნარ-ჩვევის – მოსმენა, საუბარი, კითხვა, წერა და ასევე ლექსიკის განვითარებაშიც. მოსმენასა და საუბარში გრამატიკა გადამწყვეტ როლს თამაშობს. იგი აუცილებელია გრამატიკულად გამართული წინადადებების საწარმოებლად (Corder, 1988; Widodo, 2004). კითხვის დროს გრამატიკა საშუალებას აძლევს ენის შემსწავლელს გაიაზრონ წინადადებების ურთიერთკავშირი ნაწყვეტსა თუ ტექსტში. წერის დროს გრამატიკის ცოდნა აუცილებელია აზრების გასაგებად ჩამოყალიბების თვალსაზრისით. რაც შეეხება

ლექსიკას, გრამატიკა ხელს უწყობს ლექსიკური ერთეულების კომბინაციას და სათქმელის გასაგებად გადმოცემას (Widodo, 2006, 122).

აღსანიშნავია, რომ სწავლების ერთიანი პროცესის ხელმძღვანელ ფიგურას მასწავლებელი წარმოადგენს, მაგრამ მოსწავლე პასიური როდია. პირიქით, მასწავლებლის ხელმძღვანელი როლი აუცილებლობით გულისხმობს მოსწავლეთა აქტივობას, რომლის გარეშეც შეუძლებელია სწავლების წარმატება (ბერიშვილი, 1995, 13).

ჭკუასელის (1986, 103) განმარტებით, „სწავლება არის მასწავლებლის მიერ მოსწავლეთათვის გარკვეულ ცოდნა-ჩვევათა გადაცემისა და მოსწავლეთა მიერ ამ ცოდნა-ჩვევათა შეთვისების ორგანიზებული ერთიანი პროცესი.“

რაც შეეხება ინგლისური ენის გრამატიკის სწავლა-სწავლებას, იგი მეტად რთული პროცესია და მისი წარმატება დამოკიდებულია მის მონაწილეებზე – მასწავლებლებსა და მოსწავლეებზე, რომლებსაც გააჩნიათ საკუთარი მოთხოვნილებები, ფუნქციები (როლები) და ვალდებულებები.

დორნეისა და მერფის (Dörnyei & Murphey, 2003, 109) განმარტებით, ტერმინი „როლი“ ტექნიკური ტერმინია, რომელიც სათავეს იღებს სოციოლოგიიდან და ინდივიდის ქცევის გამოვლინებაზე მიუთითებს. სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, „როლი“ აღწერს ამა თუ იმ პიროვნების მოსალოდნელი ქცევის ფორმას.

პირველ რიგში, უნდა ვისაუბროთ მასწავლებელსა და მის როლზე ინგლისური ენის გრამატიკის გაკვეთილზე. როგორც ბერიშვილი (1995, 238) აღნიშნავს, მასწავლებლობა მეტად საპატიო პროფესიაა. მას მიაჩნია, რომ სრულყოფილია მასწავლებელი, რომელიც თავის თავში აერთიანებს საქმისა და მოსწავლეებისადმი სიყვარულს. მას, უფრო მეტად, ვიდრე ნებისმიერი სხვა პროფესიის მუშაკს, მოეთხოვება და სჭირდება გამუდმებით ანახლებდეს თავის ცოდნასა და მუშაობის მეთოდებს, მან თვითონ უნდა შეიქმნას ავტორიტეტი კომპეტენტურობით, კეთილსინდისიერებით, თავდადებული შრომითა და უმწიკვლობით.

ინგლისური ენის გრამატიკის გაკვეთილზე სხვადასხვა მეთოდის გამოყენებისას ენის შემსწავლელთა როლები შემდეგნაირადაა გადანაწილებული:

<i>მეთოდი/მიდგომა</i>	<i>ენის შემსწავლელთა როლი</i>
გრამატიკულ-მთარგმნელობითი	მორჩილი მასწავლებლის ბრძანებებზე; ყოველგვარ ინიციატივას მოკლებული.
აუდიო-ლინგვალური	პასიური როლი; რეაგირება მასწავლებლის მითითებებზე.
კომუნიკაციური მიდგომა ენის სწავლებაში	აქტიური, მოლაპარაკებების მწარმოებელი; ინფორმაციის მიმღები და გამცემი.
დავალებაზე ორიენტირებული მიდგომა	წყვილური და ჯგუფური მუშაობის მონაწილე და წამყვანი, აქტიური.
სრული ფიზიკური პასუხი	მსმენელი და შემსრულებელი; უმნიშვნელო ზეგავლენა შინაარსზე და არავითარი – მეთოდოლოგიაზე.
ენის შემსწავლელის სტრატეგიის განვითარება	პროაქტიური; უფროსი ენის შემსწავლელის მხრიდან ენის სრული კონტროლი; ახალგაზრდა შემსწავლელთა თავდაჯერებულობა და მოტივაცია გაზრდილია.
მრავალმხრივი ინტელექტის თეორია	მოაზროვნე, შესაძლებლობებში დარწმუნებული; პიროვნების განვითარებაში აქტიურად ჩაბმული.

ზემოთ აღნიშნული მასწავლებლის როლები ერთმანეთისაგან იზოლირებული როდია, ისინი კომბინირებულად გამოიყენება და მასწავლებლის წარმატების საიდუმლოც სწორედ იმაში მდგომარეობს, თუ რამდენად მოხერხებულად ირგებს იგი როლებს გრამატიკის გაკვეთილზე და რამდენად აქტიურად ცდილობს, ჩააბას მოსწავლეები სხვადასხვა სახის გრამატიკულ აქტივობებში. ამასთან აღსანიშნავია, რომ

საგნის ცოდნა, შემოქმედებითი მიდგომა სწავლების მეთოდებისადმი, მუდმივი სწრაფვა პროფესიული სრულყოფილებისაკენ, უნარი აღძრას მოსწავლეებში საგნისადმი სიყვარული – ის ძირითადი ფაქტორებია, რომლებიც დასახული მიზნის წარმატებით განხორციელების საწინდარია.

მაშასადამე, გრამატიკული ასპექტების ახსნასთან დაკავშირებული თავისებურებების ცოდნა ძალზე მნიშვნელოვანია, რომ ინგლისური ენის გრამატიკა უფრო საინტერესო და სახალისო გავხადოთ მოსწავლეებისათვის. ინდუქციური მიდგომის გამოყენება კლასს გამოაცოცხლებს და საშუალებას მისცემს მოსწავლეებს თავად აღმოაჩინონ მათთვის საინტერესო ახალი ენობრივი ელემენტები. გარდა ამისა, ამა თუ იმ გრამატიკული ერთეულის ახსნისას მასწავლებელმა უნდა გამოიყენოს სხვადასხვა სურათი, ნახატი და საგანი. მათი საშუალებით მოსწავლეები არა მხოლოდ მოისმენენ, არამედ ვიზუალურადაც აღიქვამენ ახალ მასალას. ეს ყოველივე კი ხელს შეუწყობს გრამატიკის ეფექტიან სწავლებას.

ინგლისური ენის გრამატიკის სწავლა-სწავლება მეტად რთული პროცესია და მისი წარმატება დამოკიდებულია მის მონაწილეებზე - მასწავლებლებსა და მოსწავლეებზე, რომლებსაც გააჩნიათ საკუთარი ფუნქციები (როლები) და ვალდებულებები აქედან გამომდინარე პედაგოგმა უნდა გაითვალისწინოს, რომ ნებისმიერი გრამატიკული საკითხის ახსნამდე მოსწავლეები ჯერ უნდა შეამზადოს, შემდეგ გადავიდეს უშუალოდ მასალის ახსნაზე. გრამატიკის გაკვეთილი რადგან გარკვეულ შფოთვას იწვევს მოსწავლეებში მათ ეშინიათ გრამატიკული შეცდომების დაშვების ამიტომ აუცილებელია, გრამატიკული ასპექტები ახსნილი იქნეს ინგლისური ენის ზოგად თეორიულ კურსთან კომბინაციაში და არა ცალკე გამოყოფილი „გრამატიკის გაკვეთილზე“. ამისათვის მნიშვნელოვანია პედაგოგის კოპეტენცია სწავლა-სწავლების ასპექტებისა და მეთოდების შესახებ, რათა ეფექტურად და საინტერესოდ დაგეგმოს გაკვეთილი და შესაბამისად წარმატებულად განახორციელოს.

თავი III. სირთულეები გრამატიკის სწავლებისას და პრობლემის მოგვარების გზები

გრამატიკა, როგორც სიტყვების ერთმანეთთან შემაკავშირებელი წესების კრებული, მეტად მნიშვნელოვან როლს ასრულებს ენის სწავლების პროცესში. ბასტონი (Bastone, 1994, 35) ამტკიცებს, რომ „ენა გრამატიკის გარეშე იქნებოდა ქაოტური, უთვალავი სიტყვების გროვა.“ წლების მანძილზე, გრამატიკის როლი უცხო ენის გაკვეთილზე ერთ-ერთ უმთავრეს საკითხს წარმოადგენდა როგორც მოსწავლეებისათვის, ისე – მასწავლებლებისთვისაც. მისი სწავლება სკოლაში ხშირად მეცნიერთა დავის საგანიც კი იყო. მოსწავლეთა ერთი ნაწილი ფიქრობდა, რომ მისი შესწავლა აუცილებელი იყო. მეორე ნაწილის აზრით კი, გრამატიკა ეს იყო უმძიმესი ტვირთი, რომლის თავიდან აცილება არც თუ ისე მარტივი, მაგრამ შესაძლებელი იყო.

ბარონი (Baron, 1982, 226) აღნიშნავს, რომ უცხო ენის მასწავლებელს ხშირად ადარებენ უმწიფარ ბავშვს, რომელიც ცხოვრებაში ერთადერთი რამ ანიჭებს სიამოვნებას – სხვათა დანაშაულზე მითითება. ამიტომაც, სიტყვა „გრამატიკის“ ხსენება საკლასო ოთახში გარკვეულ დისკომფორტს უქმნის მოსწავლეებს. ეს კი შეიძლება რამდენიმე მიზეზით იყოს განპირობებული: მოსწავლეების მხრიდან გრამატიკის ცოდნის დაბალი დონე და სიტყვათა მარაგის სიმწირე, სიტყვების არასწორად წარმოთქმა, საკომუნიკაციო სტრატეგიების არ ქონა; ისეთი ფსიქოლოგიური პრობლემის არსებობა, როგორცაა მოტივაციის ნაკლებობა, მორცხვობა, ან შფოთვა, ხოლო მასწავლებლის მხრიდან ეს დეფიციტი გამოწვეულია არაეფექტური სწავლების მეთოდების, უნარებისა და არასწორი დამოკიდებულების ფაქტორით.

სკეჰანის (Skehan, 1989, 70) მიხედვით, „განწყობა ყველაზე უფრო მნიშვნელოვანი ფაქტორია უცხო ენის შესწავლის დროს.“ ბრაუნი (Brown, 2000, 180) მიიჩნევს, რომ დამოკიდებულებები მჭიდრო კავშირშია შეხედულებებთან, ისევე როგორც გრძნობებსა და ემოციებთან. ელილდირიმისა და აშტონის (Elyildirim & Ashton, 2006, 3) თვალსაზრისით, ის მოსწავლეები, რომლებიც უარყოფითად არიან განწყობილნი

შესასწავლი საგნის მიმართ, გარკვეული პრობლემების წინაშე დგებიან და ხშირად მათი მიზანი მიულწეველი რჩება.

3.1 სირთულეები

გრამატიკა წესების ნაკრებს წარმოადგენს. ეს საგანი მეტად რთულია შესწავლის თვალსაზრისით და, ამიტომაც, მისი ხსენება ნეგატიურ ემოციებთან ასოცირდება. მოსწავლეთა უმრავლესობა თვლის, რომ გრამატიკა სრულიადაც არ არის საჭირო კომუნიკაციის დასამყარებლად. მათ მიაჩნიათ, რომ გრამატიკული წესების ახსნა და შემდეგ პრაქტიკაში გამოყენება ძალზე მოსაწყენია.

ხშირია შემთხვევები, როდესაც მოსწავლეებმა შესანიშნავად იციან გრამატიკული წესები, მაგრამ არ შეუძლიათ მათი პრაქტიკაში გამოყენება. წესების გარდა, მოსწავლეებს ძალზე უჭირთ ვრცელი გრამატიკული ტერმინოლოგიის – ლექსიკის დამახსოვრებაც, რაც ასევე უარყოფით გავლენას ახდენს მათ მოტივაციაზე. გარდა ამისა, ენის შემსწავლელებისათვის პრობლემას წარმოადგენს გრამატიკულად გამართული წინადადებების აგება, ფონეტიკურად სწორი ბგერების წარმოთქმა, აზრების წერილობითი ფორმით გადმოცემა და სხვა. ამ გარემოებების გამო, ხშირად, სიტყვა გრამატიკა აღიქმება უარყოფით კონტექსტში. ასე მაგალითად:

1. „შეგიძლია გამისწორო გრამატიკული შეცდომები?“
2. „მე მძულს გრამატიკა.“
3. „ჩემი გრამატიკის ცოდნის დონე ძალზე დაბალია.“
4. „მე ეს დავწერე, მაგრამ არ ვარ დარწმუნებული გრამატიკულად სწორია, თუ არა. შეგიძლია დამეხმარო?“

აქედან ცხადია, რომ გრამატიკის გაკვეთილი გარკვეულ შიშს, შფოთვას ბადებს მოსწავლეებში. მათ აკლიათ თავდაჯერებულობა და ეშინიათ, რომ შეცდომების დაშვების შემთხვევაში ისინი დაცინვის ობიექტებად იქცევიან. ყოველივე ეს იმის დასტურია, რომ გრამატიკა მჭიდრო კავშირშია ფსიქიკურ პროცესებსა და

მდგომარეობებთან, რომელთა შორის უაღრესად მნიშვნელოვანია ემოციები. უზნაძე (2006, 118) აღნიშნავს, რომ თითოეული ადამიანი მეტად რთული ფენომენია. მასში გამუდმებით მიმდინარეობს ცვლილებები სხვადასხვა ფაქტორის გავლენით. ადამიანის ემოციურ მდგომარეობაზე, პირველ რიგში, გავლენას ახდენს გარემო. ადამიანის ქცევის პროცესში, კი, საკმაოდ დიდია განწყობის როლი. იგი მზაობაა ქცევისადმი, რომელიც შედგება სუბიექტური ფაქტორისაგან – მოთხოვნილებისაგან და ობიექტური ფაქტორისაგან – სუბიექტში ასახული კონკრეტული სიტუაციისაგან. სწორედ ეს წარმოშობს განწყობის პირველ ასახვას ცნობიერებაში, რასაც ემოცია ეწოდება.

იმედაძე (2008, 233) მიუთითებს, რომ ემოცია ქცევის მიზანშეწონილებას ემსახურება და რეალობას ასახავს. იგი რთული გონებრივი მდგომარეობაა, რომლის დროსაც ჩვენი ფიქრები თუ აზრები სრულიად მოულოდნელად ახალი მდგომარეობით იცვლება. უნდა ითქვას ისიც, რომ ემოციები მჭიდრო კავშირშია სხეულებრივ ცვლილებებთან. თუ მოსწავლეს უარყოფითი ემოცია ეუფლება, ეს მაშინვე ეტყობა სახეზე, მიმიკაზე, ქცევაზე, სხეულის მოძრაობაზე და ა.შ. (Gabashvili, 2014, 247).

ლორთქიფანიძის (1954, 76) აზრით, ემოციებს უაღრესად დიდი მნიშვნელობა აქვს ადამიანის მოქმედების ყველა სფეროში, ზოგადად, მოსწავლის პიროვნების ჩამოყალიბების პროცესში, კერძოდ კი, სწავლის პროცესში. მოსწავლის ემოციები უმთავრესად დაკავშირებულია სწავლა-სწავლების პროცესთან, აგრეთვე მოსწავლის კლასგარეშე და სკოლისგარეშე ცხოვრებასთან. გოგიჩაიშვილი (2006, 125) კი აღნიშნავს, რომ ემოციები არის სინამდვილის მიმართ ადამიანის უშუალო დამოკიდებულების განცდა. ეს დამოკიდებულება შეიძლება იყოს დადებითი ან უარყოფითი. დადებითი ემოციები სწავლაზე მოქმედებენ როგორც კატალიზატორები, ხოლო უარყოფითი ემოციები კი მოსწავლეს სწავლისადმი ინდიფერენტულს ხდიან.

იმის გამო, რომ გრამატიკა ფსიქოლოგიური კუთხით აღიქმება როგორც „ნეგატიური სინდრომი,” ბუნებრივია, თვით სიტყვა „გრამატიკის” ხსენებაც კი მოსწავლეებში უარყოფით ემოციებთან – შიშსა და შფოთვისთან ასოცირდება. შფოთვა მეტად გავრცელებული ემოციური მდგომარეობაა, იგი ძირითადად ჩნდება მაშინ,

როდესაც პიროვნება მოცემულ სიტუაციას განიხილავს როგორც სახიფათოს მისი მოთხოვნილებების დაკმაყოფილებისათვის. შფოთვის ფენომენის საფუძველში დევს შიშის განცდაც. შფოთვის იწვევს როგორც შინაგანი, ისე გარეგანი ფაქტორები: შინაგანი ფაქტორი – საკუთარი თავის შეფასება, მაგ., ენის შემსწავლელი ფიქრობს: „იქნებ მე არ მაქვს საკმარისი ნიჭი უცხო ენის გრამატიკის შესასწავლად.“ გარეგანი ფაქტორი – სხვა ადამიანების შეფასების გათვალისწინება. შემსწავლელს აფიქრებს ხალხის აზრი: „რა უნიჭოა, ერთი წინადადებაც კი არ შეუძლია წარმოთქვას გამართულად.“

ასეთი სუსტი ნებისყოფის ადამიანების პრობლემა არის ის, რომ საკუთარი სუსტი ეგოს დასაცავად თითქოს მუდმივ მზადყოფნაში არიან. ისინი გამუდმებით აგებენ რაღაც „დამცავ კედლებს,“ რომლებიც ენის დაუფლების დროს ბარიერად იქცევიან და სწორედ მათგან თავის დაღწევა იწვევს შფოთვის (მიქელაძე, 2011, 1-3).

ამასთან ერთად, უნდა აღინიშნოს, რომ შფოთვაც და შიშიც გრამატიკის გაკვეთილზე ხელს უშლის მოტივაციის განვითარებას. მასწავლებლები ხშირად აშინებენ მოსწავლეს სავალალო შედეგით, ქმნიან კლასში დასჯის, მუქარის და დამცირების ატმოსფეროს. ასეთი პედაგოგებისათვის დამახასიათებელია გამოთქმა:

„დაე, ეშინოდეთ ჩემი, სამაგიეროდ ეცოდინებათ საგანი.“ შიშმა შეიძლება აიძულოს მოსწავლე შეასრულოს საჭირო მოქმედება, რასაც დადებითი შედეგიც შეიძლება მოჰყვეს, მაგრამ მხოლოდ ხანმოკლე. დადგენილია, რომ უარყოფითი ემოციები მოტივაციის დასუსტებას განაპირობებს. უარყოფით ემოციებთან დაკავშირებული ინფორმაცია უფრო ადვილად ავიწყდება ადამიანს. არიან ისეთი მოსწავლეებიც, რომლებიც მუქარის სიტუაციის გარეშეც ძლიერ შფოთვის განიცდიან მასწავლებლის წინაშე. ამ შემთხვევაში მოსწავლეების ყურადღება მიმართულია არა ინფორმაციის მიღებაზე, არამედ საკუთარ განცდებზე, რაც ხელს უშლის სასწავლო მიზნების განხორციელებას.

3.2 პრობლემის მოგვარების გზები

როგორც წინა თავში ავღნიშნე გრამატიკის სწავლება მოსწავლეებში შფოთვის გრძნობის გაჩენას იწვევს და ამ განცდის თავიდან ასაცილებლად და ზოგადად

გრამატიკის სწავლების პრობლემების მოსაგვარებლად კარგი იქნება, თუ მოტივირებისათვის მასწავლებელი ეცდება გამოიწვიოს სასიამოვნო ასოციაციები, შექმნას გაკვეთილზე პოზიტიური ატმოსფერო და კომფორტის განცდა. თანდათან აიყოლიოს მოსწავლე საქმიანობაში და დაარწმუნოს დადებით შედეგში (ალავიძე, გოგიჩაშვილი, ბალანჩივაძე, 2011, 207). უფრო მეტიც, მასწავლებელი უნდა შეეცადოს წინა პლანზე წამოსწიოს მოსწავლეთა შესაძლებლობები და არა ნაკლი, რათა მოსწავლეებს მოეხსნათ დამაბულობა და უცხო ენაზე საუბრის კომპლექსი. მასწავლებელმა უნდა მოახერხოს დადებითი ემოციის გამოწვევა მოსწავლეებში და ისეთი აქტივობების ორგანიზება, რაც სასწავლო პროცესს უფრო სახალისოსა და საინტერესოს გახდის. ყველაზე მნიშვნელოვანი ფაქტორი, რომელიც დიდად ეხმარება მოსწავლეს დადებითი ემოციის ჩამოყალიბებაში არის იმის შეგრძნება, რომ მასწავლებელი ზრუნავს თითოეულ მოსწავლეზე. ამ შეგრძნების გამოწვევის აუცილებელი პირობაა თვით მასწავლებლის პიროვნება. პედაგოგი თავადვე უნდა განიცდიდეს ყველა მოსწავლის სიხარულს, თანაგრძნობითა და გულისხმიერებით ეხმარებოდეს მოსწავლეს ყოველი დაბრკოლებისა და სიძნელის გადალახვაში. იგი კარგად უნდა იცნობდეს ყოველი მოსწავლის ბუნებასა და მათში ემოციების გარდაქმნა-განვითარებას კარგად ამჩნევდეს (ციტირებულია კაციაშვილისაგან, 2011, 62-63).

რაც შეეხება შეცდომებს, უცხო ენის გრამატიკის შესწავლის პროცესში ისინი გარდაუვალია. გრამატიკული შეცდომების გამოსწორება კი მეტად ხანგრძლივი პროცესია, რაც დიდ ძალისხმევას მოითხოვს როგორც მასწავლებლის, ისე ენის შემსწავლელის მხრიდან.

მასწავლებელმა უნდა ჩაინიშნოს მოსწავლეების მიერ დაშვებული შეცდომები და შემდეგ მოახდინოს მათი გასწორება, ამ დროს დიდი მნიშვნელობა ენიჭება იმას, თუ რა იწვევს ამ ტიპის შეცდომას. ამ შემთხვევაში გასათვალისწინებელია, რომ შეცდომა შეიძლება გამოწვეული იყოს მშობლიური ენის ანალოგიით, რადგან ენის შემსწავლელს პირდაპირ გადმოაქვს თავისი ენისათვის დამახასიათებელი კონსტრუქცია შესასწავლ ენაში. გრამატიკულ შეცდომებს იწვევს ენობრივი კომპეტენციის დაბალი დონე, ანუ შესასწავლი ენის სტრუქტურის არცოდნა და ენობრივი მექანიზმების გაუთვალისწინებლობა.

გრამატიკულ შეცდომებზე მუშაობისას, პირველ რიგში, უნდა მოხდეს მათი კლასიფიკაცია. მაგალითად: შეცდომები პირის ფორმათა სწორად გამოყენების საკითხში, ზმნის დროთა ფორმების წარმოებაში და სხვა. გარდა ამისა, უნდა შეიქმნას სპეციალური სავარჯიშოები თითოეული საკითხისათვის: სწორი ფორმის შერჩევა, ზმნის, წინადადების, ტექსტის გადაყვანა სხვა დროის/პირის ფორმაში, მინი დიალოგის შედგენა მოცემული ფორმების გამოყენებით, სიტუაციური თამაშები შესასწავლი ფორმების გამოყენებით და ა.შ.

გრამატიკულ შეცდომებზე მუშაობის ერთ-ერთი ეფექტური გზაა ფუნქციური გრამატიკის (გრამატიკა, რომელიც ახალიზებს ენის კომუნიკაციური მიზნით გამოყენებას) საკითხების მიწოდება ენის შემსწავლელთათვის. იგი განსაკუთრებულად ავლენს გრამატიკის პრაქტიკულ დანიშნულებას და, ამავე დროს, ავითარებს ენობრივ კომპეტენციებს კომუნიკაციური სიტუაციების მიხედვით (შარაშენიძე, 2010, 4-5).

ამრიგად, გრამატიკისადმი უარყოფითი დამოკიდებულება განპირობებულია ფსიქოლოგიური ფაქტორებით, რაც ძირითადად ასოცირდება გრამატიკული წესის დარღვევით გამოწვეულ მღელვარებასთან. როგორც მარტინსენი (Martinsen, 2000, 124) აღნიშნავს, მოსწავლეების შეხედულებით გრამატიკა ეს არის მომგებიანი/წამგებიანი თამაში: თუ წესებს დაიცავ გაიმარჯვებ და თუ დაარღვევ აუცილებლად წააგებ. მართალია, გრამატიკის სწავლა იშვიათადაა სახალისო, მაგრამ იგი ზედმეტად ნეგატიურ ემოციებთან მაინც არ უნდა იყოს დაკავშირებული. დადებითი ემოციები და დამოკიდებულება მეტად შეუწყობს ხელს მასალის დამახსოვრებას. ამიტომ აუცილებელია, გავამრავალფეროვნოთ სწავლების მეთოდები და გამოვიყენოთ საინტერესო, სახალისო საშუალებები, რაც, თავის მხრივ, ხელს შეუწყობს გრამატიკისადმი ნეგატიური დამოკიდებულების გაქარწყლებას (პოზიტიურით შეცვლას). პოზიტიური დამოკიდებულებები კი უცხო ენის წარმატებით დაუფლების საწინდარია.

3.3 დ. პერკინსის ეფექტური სწავლების შვიდი პრინციპი

ადამიანებს ბუნებრივად გვაქვს სწავლისადმი მიდრეკილება ჩვენ წარმატებით ვართმევთ თავს ამ აქტივობას ყოფით სიტუაციებში შედარებით მარტივი ცოდნის შეძენისას დევიდ პერკინსი შეეცადა, ყოფითი სწავლის პროცესის შესწავლასა და მისი ძირითადი, პოზიტიური ელემენტების გადმოტანას ფორმალური განათლების კონტექსტში. მისი ზარით, ამ გზით შესაძლებელია რთული საკითხების ისეთივე მარტივ და ინტუიციურ ცოდნად გადაქცევა, როგორც მშობლიური ენის სწავლაა. ამისათვის, ავტორის აზრით მნიშვნელოვანია, რომ მასწავლებელმა სამუშაოს დაგეგმვისა და წარმართვის პროცესში დაიცვას ქვემოთ წარმოდგენილი შვიდი ძირითადი პრინციპი, რომელიც ეხმარება მასწავლებელს გააღვივოს მოსწავლეებში სწავლისადმი ინტერესი და ა.შ:

1. გააცანით მოსწავლეებს სასწავლო პროცესის „საბოლოო პროდუქტი“. როცა პედაგოგი მოსწავლეს აცნობს სწავლის საბოლოო პროდუქტს, ის პირველივე წუთიდანვე აქტიურად ერთვება სასწავლო პროცესში და მის განუყოფელ ნაწილად თვლის თავს და შედეგისთვისაც მაქსიმალურად ბრძოლობს, ამისთვის მასწავლებელი უნდა იყოს შემოქმედი, რომელსაც შეუძლია კავშირის დამყარება სხვადასხვა ელემენტებს შორის.

2. აჩვენეთ მოსწავლეებს, თუ რა ღირებულება აქვს ამა თუ იმ საკითხის შესწავლას. ტრადიციული მიდგომისგან განსხვავებით, მასწავლებელი ვალდებულია საგანგებოდ აუხსნას მოსწავლეებს, რისთვის არის საჭირო თითოეული საკითხის შესწავლა და რა შედეგი შეიძლება მოჰყვეს მას, თუ არ მოხდება მოსწავლისთვის ამის გაცნობა, მისთვის უინტერესო იქნება სწავლის პროცესი. თუმცა, პედაგოგმა ეს მიდგომა ყველა ბავშვთან არ უნდა გამოიყენოს ერთი და იგივე პრინციპით, საჭიროა მისი ინდივიდუალური საჭიროებები მიხედვით გამოყენება. თუ მოსწავლე სწავლას დაიწყებს დამაინტერესებელი დასაწყისით, მის შემდგომ პერიოდს პროდუქტიულად წარმართავს.

3. საგანგებო ყურადღება გაამახვილეთ რთულ საკითხებზე. როცა მასწავლებელი ხედავს რომ მოსწავლეს უჭირს რაღაც საკითხი, მან სწორედ ამ პრობლემურ საკითხზე უნდა გაამახვილოს ყურადღება, როცა მოხდება რთული საკითხის შესწავლა, ადვილი გახდება მოსწავლეთა აკადემიური მოსწრების გაუმჯობესება. ყოველი ახალი სასწავლო წელი უნდა იწყებოდეს წინა წელს დაშვებული შეცდომების და სირთულეების გათვალისწინებით.

4. დაეხმარეთ მოსწავლეებს ცოდნის გამოყენებაში. მოსწავლე ცოდნა უნდა იძენდეს, როგორც სწავლის დონეზე, ისე მისი გამოყენების თვალსაზრისით. ამისთვის მასწავლებელი მაქსიმალურად უნდა იყოს ჩართული მოსწავლის მიერ არა მხოლოდ ცოდნის დონის გაუმჯობესებაზე, არამედ მის ყოველდღიურ ცხოვრებაში გამოყენებაზე. მოსწავლეს თავის მხრივ მაქსიმალურად უნდა ეცადოს და დიდი დრო დაუთმოს საკუთარი ცოდნის აქტიურად გამოყენებას.

5. გააცანით მოსწავლეებს თემის/საკითხის მიღმა არსებული ლოგიკა, პრინციპი. იმისთვის რომ მოსწავლე უკეთ გაეცნოს და შეისწავლოს კონკრეტული საკითხი მას წარმოდგენა უნდა ჰქონდეს მოვლენების უკან მდგარ პრინციპებზე, კანონზომიერებებზე და ლოგიკაზე. ამ ცოდნის გარეშე შეუძლებელია ესა თუ ის საკითხი იცოდეს ამომწურავად.

6. განავითარეთ მოსწავლეებში თანატოლებისაგან სწავლის უნარი. მოსწავლეს ბევრი რამ შეუძლია ისწავლოს თანატოლებისგან, ამიტომ მასწავლებლის ვალდებულებაა მაქსიმალურად შეუწყოს ხელი ამ ბუნებრივი პროცესის ეფექტურად განხორციელებას, რაც შეიძლება გამოიხატოს მოსწავლეების მუშაობა წყვილებში, ჯგუფებში, პარალელურ კლასებს შორის შეჯიბრი და ა.შ.

7. ასწავლეთ მოსწავლეებს სწავლა. პერკინსის აზრით, მოსწავლეებში მნიშვნელოვანია მასწავლებლის მიერ სწავლის უნარის განვითარება. თუ მოსწავლემ იცის, როგორ უნდა შეუწყოს ხელი საკუთარ სწავლას, ის ფაქტიურად დამოუკიდებელია მასწავლებლისგან, თვითონ მართავს საკუთარი სწავლის პროცესს, აღწევს მაღალ შედეგებს. აქედან გამომდინარე მოსწავლე, რომელიც დამოკიდებულია მასწავლებელზე, ნაკლებად სძლევს წამოჭრილ პრობლემებს და

სირთულეებს, ვიდრე ის მოსწავლე, რომელსაც გააზრებული აქვს საკუთარი სწავლის შესაძლებლობები და უნარები და მათი დახმარებით ცდილობს პრობლემების გადაჭრას და კარგი შედეგების მიღწევას.

მაშასადამე, სასწავლო პროცესში და განსაკუთრებით გრამატიკის სწავლებისას მნიშვნელოვანია მოტივაციის ფაქტორები როგორც შინაგანი ასევე გარეგანი ფაქტორები. იგი აღიქმება, როგორც:

პირობების შექმნა მოტივირების განვითარებისთვის;

გარეგანი სტიმულირება, წახალისებისა და დასჯის გამოყენება.

სპეციალური კვლევების საფუძველზე დგინდება, რომ მოსწავლის მთავარი ასაკობრივი მოტივი წარმატების მიღწევის მოტივია. საბოლოო მიზანს კი შეადგენს საკუთარი თავის პატივისცემისა და პოზიტიური თვითშეფასების შენარჩუნება და წინსვლა გარკვეულ საქმიანობაში. თანამედროვე სკოლაში სწავლების მოტივაციის ტექნოლოგია გულისხმობს როგორც განსაკუთრებული სასწავლო პროგრამის შექმნას, ასევე, გაკვეთილზე მასწავლებლისა და მოსწავლის განსაკუთრებულ სტილს (ალავიძე და სხვ.2011, 201).

მოსწავლის მოტივაციის გაზრდა მნიშვნელოვან პედაგოგიურ ამოცანას წარმოადგენს, განსაკუთრებით კი უცხო ენის გრამატიკის სწავლებისას. მოსწავლის მოტივაცია იზრდება, თუ ის ხედავს, რომ მასწავლებლის პრიორიტეტი მისი წინსვლის ხელშეწყობაა და პირიქით, იკლებს, თუ მიაჩნია, რომ მასწავლებლის პრიორიტეტი მისი შედეგის განსჯა-შეფასებაა. მოტივაციის ამალღების მიზნით

ასწავლებელი ვალდებულია:

- *გამდიდროს სასწავლო პროცესი*, დამატებითი კლასგარეშე მასალით და ავთენტური აქტივობებით.
- *გააქტიუროს მოსწავლეები*, მოსწავლეები ატიურად უნდა იყვნენ ჩართულნი სხვადასხვა აქტივობებში.
- *ჩააბას მოსწავლეები ცოდნის შეფასების ინსტრუმენტების მომზადებაში*, ეს გაზრდის მოსწავლეთა მოტივაციას და ინტერესს გაკვეთილის მიმართ.

- *გამოიყენოს განსხვავებული სირთულის დავალებები/აქტივობები*, ეს გამოავლენს მოსწავლეთა შესაძლებლობებს და გააღვივებს მათ ინტერესს სწავლისადმი.
- *თავი აარიდოს მხოლოდ ნიშნის დაწერას და ყოველთვის იყოს მიუკერძოებელი*, არასოდეს გააკრიტიკოს მოსწავლე საჯაროდ, ჩააბას მოსწავლე საკლასო გადაწყვეტილებების მიღებაში.

ინგლისური ენის გაკვეთილზე მოტივაციის განვითარების კიდევ ერთი საშუალებაა მოსწავლეების ყურადღების მაღალი დონის შენარჩუნება გაკვეთილის გარკვეული მომენტებისადმი. ამ თვალსაზრისით მნიშვნელოვანია სწავლების ინტერაქციული მეთოდების გამოყენება, როგორც არის ე.წ. პროექტთა მეთოდი, მორფოლოგიური-ყუთი სწავლების აქტიური მეთოდი, მეთოდი-გონებრივი რუკა და მეთოდი ურთიერთსწავლების ხიბლი.

ე.წ. პროექტის მეთოდი არის მოსწავლეების მიერ გაწეული კვლევითი სამუშაო მასწავლებლის ხელმძღვანელობით, რომელიც შეიძლება შესრულდეს ჯგუფურად ან ინდივიდუალურად. პროექტის მეთოდს უამრავი დადებითი მხარე აქვს, მაგ:

იგი ავითარებს შემეცნებით ინტერესებს, მოსწავლეები იყენებენ მუშაობის სხვადასხვა ფორმას (დისკუსია, ლიტერატურასთან მუშაობა, დამატებითი წყაროების ანალიზი, პრეზენტაციების მოწყობა და სხვა), მოსწავლე ხედავს თავის შრომის შედეგებს და იწყებს ფიქრს ახალ მიზნებზე, ჯგუფური პროექტების შესრულებისას ვითარდება თანამშრომლობითი უნარები, იკვეთება ლიდერისა და ჯგუფის წევრების ფუნქციები (ალავიძე და სხვ.2011,204).

ფილოსოფიაში გაბატონებულია აზრი, რომ პრობლემების მოგვარების გზები თავად პრობლემებში იმალება. სწორედ ამ იდეას ეფუძნება მეთოდი „მორფოლოგიური ყუთი“, რომელიც შვეიცარელმა ასტროფიზიკოსმა ფრიც ცვიკიმ (Fritz Zwicky, 1898-1974) განავითარა. მეთოდის უპირატესობები:

მოსწავლეთათვის სწრაფად ასახსნელი და ტექნიკურად ადვილად განსახორციელებელია, ბადებს ბევრ ახალ იდეას, გამოდგება როგორც ინდივიდუალური, ასევე ჯგუფური და საერთო საკლასო მუშაობისას, არ მოითხოვს

ბევრ დროს, ცხრილის ან მატრიცის სახით მისი წარმოდგენა ხელს უწყობს აღქმადობას, გადაწყვეტილების შესაძლებლობები სრულყოფილად წარმოჩნდება. (სოფიკო ლობჯანიძე და სხვ.ინტერაქტიური მეთოდები პრაქტიკაში გვ.29)

„გონებრივი რუკა“ (Mind-Mapping) მეთოდია, რომელიც მოქნილი და შემოქმედებითი მუშაობის საშუალება იძლევა, იგი თვალსაჩინო ჩანიშვნების გაკეთების ხერხებს მოიცავს. კლასიკური სწორხაზოვანი ჩანაწერებისგან განსხვავებით, მისი სტრუქტურა შეხედვისთანავე ნათელ წარმოდგენას გვიქმნის ცენტრალურ თემასა და მის შემადგენელ ნაწილებზე-ცენტრში დგას თემა/მნიშვნელოვანი ასპექტი, რომელიც შემადგენელ ნაწილებად არის დატოტვილი. ასეთი ვიზუალიზაცია გვეხმარება საკითხის დაგეგმვასა და ორგანიზებაში, თემის მთლიანობის აღქმაში, რეფერატებისა და პრეზენტაციების სტრუქტურირებაში.

ადამიანი მთელი ცხოვრების განმავლობაში სწავლობს გაცნობიერებულად თუ გაუცნობიერებლად. როგორც ცნობილია, ბავშვები არა მხოლოდ დიდებისგან, არამედ ერთმანეთისგან უფრო ხალისით სწავლობენ. სწორედ ამ ფსიქოლოგიურ ფაქტორს ეფუძნება ურთიერთსწავლების სხვადასხვა სტრატეგია, რომლებიც შეიძლება მასწავლებელმა სკოლაში სწავლებისას გამოიყენოს.

ურთიერთსწავლების მეთოდის გამოყენება კარგია ისეთი თემების შესწავლისას, რომელიც შესაძლოა ჯგუფური ამოცანების მიხედვით დაიგეგმოს. მასწავლებელმა წინასწარ უნდა მოიფიქროს საინტერესო გაკვეთილები, რომლებიც გააღვიძებენ მოსწავლეთა ცნობისმოყვარეობას. სწავლების პროცესიც უფრო საინტერესო რომ გახდეს, საჭიროა ამ ახალი იდეების მოფიქრება და მერე თამამად მათი განხორციელება. მასწავლებლის რაიმე იდეას მოსწავლეებიც იდეებით გამოეხმაურებიან და გაკვეთილი იქნება აღმოჩენებით სავსე.

თავი IV. ექსპერიმენტი

სწავლების პროცესი თავისთავად ითვლება რთულ და დატვირთულ პროცესად, თუმცა ეს პროცესი არის საინტერესო, ინტელექტუალური და მრავლის მომცველი. მასწავლებელი, რომელიც ცდილობს სწავლების პროცესი საინტერესო და პროდუქტიული გახადოს, ამ გამომწვევ პროცესში რთავს სხვადასხვა გამოცდილ თუ ახალ თანამედროვე სტრატეგიებს, მაგრამ აუცილებელი პირობაა მასწავლებელმა გამოიყენოს სახალისო სტრატეგიები, რითაც მოსწავლე აქტიურად ერთვება საგაკვეთილო პროცესში. მოცემულ პოზიტიურ სტრატეგიებს ძალიან ბევრი დადებითი მხარე აქვს, როგორცაა:

მოსწავლის ყურადღება აქტიურად არის მიმართული სწავლების პროცესადმი და აქტიურად არის ჩართული პროცესში, იწვევს მოტივაციის ზრდას, ახალ შეძენილ ცოდნასთან ერთად ააქტიურებს უკვე შეძენილ ცოდნას, ხელს უწყობს ახსნილი მასალის მთლიან პროდუქტიულ გააზრებას და მის დამახსოვრებას, უვითარებს მოსწავლეს კრეატიულ აზროვნებას, ხაზგასმა ხდება ახალი მასალის მნიშვნელოვანი და საკვანძო საკითხების, რაც უკეთ აჩვენებს მოსწავლის მნიშვნელოვან მომენტებს და უკეთ

იმახსოვრებს, უკეთ გამოხატავს და აჩვენებს ახალი მასალის თუ რა კონკრეტული ახალი საკითხები აითვისა მან, მოსწავლეს უკეთესად უვითარდება წერითი უნარჩვევები.

სწავლების ერთ-ერთი ასეთი ეფექტური გამოცდილი სტრატეგიაა თამაშის მეთოდი. თანამედროვე გაკვეთილების მახასიათებელია ინტელექტუალური თამაშების ჩართვა საგაკვეთილო პროცესში, რა თმა უნდა აქ საუბარია თამაშებზე, რომლებსაც აქვთ როგორც გართობის, ასევე საგანმანათლებლო დატვირთვაც. თამაშის ყველაზე დიდი დადებითი თვისება ისაა, რომ მოსწავლეებს უქმნის მაღალ მოტივაციას, ამასთან ერთად საშუალებას აძლევს შედარებით მორცხვ მოსწავლეებს გაიხსნან და უფრო თამამად გამოხატონ საკუთარი შესაძლებლობები. თამაშები აუცილებელია იყოს მრავალფეროვანი, ასაკზე, ახალ მასალასა და მოსწავლეების მოთხოვნებზე დაფუძნებული.

მასწავლებელმა აუცილებლად ყურადღებით უნდა შეარჩიოს თამაშის ტიპი, რათა ის შეძლებისდაგვარად ნაყოფიერი იყოს სწავლების პროცესისათვის. თამაშის შერჩევას გათვალისწინებული უნდა იყოს მოსწავლეთა ასაკი, შესაძლებლობები, ენის პროფესიონალიზმის დონე და ა.შ. ასევე გათვალისწინებული უნდა იქნეს დროის ფაქტორი და თამაშის არსის შესაბამისობა მოსწავლეთა გამოცდილებასთან, რათა ადგილი არ ქონდეს გართულებებს. თუ მასწავლებლის მხრიდან ეს ყოველივე ზემოთხსენებული პირობები არ იქნება გათვალისწინებული, შესაძლოა ამან მოსწავლეების უყურადღებობა გამოიწვიოს. არსებობს თამაშის სამი ჯგუფი: 1. კომუნიკაციური, 2. გრამატიკული, 3. ლექსიკური, რომლებიც თავის მხრივ, შეიძლება შემდეგი სახის იყოს:

საკონკურსო თამაშები, შემეცნებითი თამაშები, ემოციური, ურთიერთმოსასმენი, მოძრაობითი, მნიშვნელობითი და მთარგმნელობითი, პრობლემის გადასაჭრელი, წამოდგენითი.

თამაშის უმრავლესობა გულისხმობს მოსწავლეთა შორის თანამშრომლობას, ინფორმაციის გაცვლას, საკუთარი აზრის დაფიქსირებას ანუ ხასიათდება მაღალი კომუნიკაციურობით, ამის გამო ინგლისური ენის ინტერაქტიულ სწავლებაში ისინი ფართოდ გამოიყენება. განვიხილავ ერთ-ერთ გრამატიკული თამაშს და მის განხორციელების ეტაპებს.

გრამატიკული თამაშები - როდესაც ვსაუბრობთ გრამატიკის შესწავლაზე, აქ რატომ უნდა თქმა უნდა იგულისხმება გრამატიკული ფორმების, მათი ფუნქციების და გამოყენების წესების შესწავლა, რომლებისც ენის სესწავლის გარკვეულ ეტაპზე ეძლევათ სტუდენტებს. ისევე როგორც ნებისმიერი ცოდნის, გრამატიკის დაუფლებაც დიდ დროსა და ნებისყოფას მოითხოვს. გრამატიკული თამაშები კი იმ რთული და ხანგრძლივი პროცესის შესამსუბუქებლად და წამახალისებლად ფართოდ გამოიყენება.

მაგალითი, თამაშის სახელი: გვითხარი თქვენს შესახებ (Tell us about you)

სახეობა: ურთიერთმოსასმენი, **დრო:** 15-20 წუთი

დონე: საშუალო (Intermediate)

მიმდინარეობა:

1) მასწავლებელი ეუბნება მოსწავლეებს რომ შექმნან წყვილები, 2) თითოეულ წყვილს ურიგდება თამაში, 3) მოსწავლეები აგორებენ კამათელს და ის, რომელსაც მეტი გაუგორდება იწყებს თამაშს და რომელ უჯრაზეც დადგება აგებს პირობით წინადადებას საკუთარ თავზე, 4) თუ სწორად ააწყობს წინადადებას მაშინ აგრძელებს კამათლის გაგორებას და თუ შეცდომას დაუშვებს მაშინ სვლა გადადის მეორე მოთამაშეზე.

1. Start
If I buy a ticket,
I...

2. If you arrive late
for work again....

3. if I go to
London....

4. If she called
earlier....

5. If the weather is
bad....

6. Unless Tom
phones....

7. If I had a lot of
money.....

8. If Mary hadn't
missed the bus...

9. you would have
the test if,.....

10. John would lend
you some money
if...

11. I will lose weight
if.....

12. If you are a
good girl....

13. I wear you,.....

14. If he hadn't
climbed the
ladder,.....

15. You would
run away if....

16. Unless Jane comes
home soon.....

FINISH

4.1. ექსპერიმენტის მიზანი და მეთოდოლოგია

ჩემს მიერ ჩატარებული კვლევის მიზანი იყო შემემოწმებინა კვლევის ჰიპოთეზა და დავრწმუნებულიყავი ჩემს მიერ სამაგისტრო ნაშრომში გამოყენებული სწავლების მეთოდების ეფექტურობაში. ასევე დამედგინა ის სასწავლო/არასასწავლო მასალები (აქტივობები/დავალებები) თუ მასთან თანხვედრაში შემუშავებული სავარჯიშოები, რომლებიც მნიშვნელოვნად გაზრდიდა გრამატიკის სწავლების ეფექტურობას

სკოლებში. კვლევის სპეციფიკიდან და ობიექტის კომპლექსურობიდან გამომდინარე შეირჩა კვლევის შერეული მეთოდოლოგია რაოდენობრივი და თვისობრივი კვლევა.

საკვლევ თემაზე მუშაობის პროცესში აქტიურად დავაკვირდი სასწავლო პროცესს. შესწავლილი ლიტერატურის ანალიზისა და დაკვირვების შედეგებზე დაყრდნობით ჩამოვყალიბე კვლევის ჰიპოთეზა:

გრამატიკის სწავლების ეფექტურობა მნიშვნელოვნად გაიზრდება:

- თუ საგაკვეთილო პროცესში გათვალისწინებული იქნება ზოგადად გრამატიკის სწავლების პედაგოგიური და ფსიქოლოგიური თავისებურებები;
- სისტემატური პრაქტიკის გზით დაძლეული იქნება მოსწავლეებში გრამატიკის ათვისების ის სირთულეები, რომლებიც ვლინდება ქართველ მოსწავლეებში გრამატიკის სწავლებისას;
- თუ გამოყენებული იქნება ისეთი ტიპის აქტივობები და სავარჯიშოები, რომლებიც გამოიწვევს მოსწავლეთა დაინტერესებას და მათ აქტიურ ჩართვას საგაკვეთილო პროცესში. ეს აამაღლებს მოსწავლეთა მოტივაციას საკითხის სწავლისადმი;
- თუ სწორად მოხდება ახალი მასალის მიწოდების მეთოდოლოგიის შერჩევა;
- თუ მოსწავლეთა მიერ შესრულებული დავალებების შეფასებისას უმთავრესად ყურადღება გამახვილებული იქნება დაშვებული შეცდომების ხარისხზე (პრაგმატულობაზე) და არა მათ რაოდენობაზე.

ექსპერიმენტის აღწერა

ზემოთ აღნიშნული საკითხის საფუძვლიანად შესწავლის მიზნით ჩავატარე მოკლევადიანი ექსპერიმენტი გორის N2 საჯარო სკოლაში 2019 წლის მაისში, რომელიც 4 კვირა გაგრძელდა. მინი ექსპერიმენტს ჰქონდა გამოკითხვის ფორმა, ანუ სპეციალურად შევადგინე კითხვარი როგორც მოსწავლეებისთვის ასევე მასწავლებლებისთვის. გამოკითხვაში მონაწილეობა მიიღო სულ 80-მა რესპოდენტმა მათ შორის 60 მოსწავლე და 20 ინგლისური ენის მასწავლებელი. მოსწავლეების ასაკი

მერყეობდა¹¹ წლის ასაკიდან 14-16 წლებს შორის. ვინაიდან აღნიშნული ასკის მოსწავლეებს სკოლაში უკვე გავლილი აქვთ თითქმის ყველა გრამატიკული დრო და კატეგორია და შეეძლოთ კითხვებზე პასუხის გაცემა. კითხვარები შედგენილი იყო სრულიად გასაგებად. გამოკითხვის დაწყებამდე რესპოდენტებს ავუხსენი, რომ კითხვარის მიზანს წარმოადგენდა მხოლოდ სწავლების მეთოდის შეფასება და იგი არანაირად არ აფასებდა თვით რესპოდენტებს. გარდა ამისა აღსანიშნავია ისიც რომ კითხვარებში ანონიმურობა სრულიად იყო დაცული. კითხვარი მიზნად ისახავდა დამედგინა რა ტიპის დავალებებს ანიჭებდნენ მოსწავლეები უპირატესობას ყველაზე მეტად, ან ნაკლებად, ხოლო მეორეს მხრივ, გამომერკვია მასწავლებლის შეხედულებიდან გამომდინარე, რა სახის დავალებები მოსწონდათ მათ მოსწავლეებს.

კითხვარი მასწავლებლებისთვის:

რა სახის დავალებებს ანიჭებენ თქვენი მოსწავლეები უმთავრესად უპირატესობას?

მონიშნეთ ერთ-ერთი პასუხი თქვენი შეხედულებისამებრ.

1. გახსენით ფრჩხილები და ჩასვით ზმნა სათანადო ფორმაში.

1. ძალიან მოსწონთ

2. მოსწონთ

3. არ მოსწონთ

4. მიუღებელია მათთვის

2. დაალაგეთ სიტყვები ისე რომ ააწყოთ გრამატიკულად გამართული წინადადებები.

1. ძალიან მოსწონთ

2. მოსწონთ

3. არ მოსწონთ

4. მიუღებელია მათთვის

3. დააწყვილეთ ფრაზები და შეადგინეთ წინადადებები.

1. ძალიან მოსწონთ

2. მოსწონთ

3. არ მოსწონთ

4. მიუღებელია მათთვის

4. დაუსვით კითხვები თქვენს მეწყვილეს.

1. ძალიან მოსწონთ

2. მოსწონთ

3. არ მოსწონთ

4. მიუღებელია მათთვის

5. აღწერეთ სურათი.

1. ძალიან მოსწონთ

2. მოსწონთ

3. არ მოსწონთ

4. მიუღებელია მათთვის

6. წაკითხეთ ტექსტი და უპასუხეთ კითხვებს.

1. ძალიან მოსწონთ

2. მოსწონთ

3. არ მოსწონთ

4. მიუღებელია მათთვის

7. წაკითხეთ სიტუაციები/მოკლე ტექსტები და მიუსადაგეთ შესაბამის სურათებს.

1. ძალიან მოსწონთ

2. მოსწონთ

3. არ მოსწონთ

4. მიუღებელია მათთვის

8. მოუსმინეთ და ჩაამატეთ გამოტოვებული სიტყვები ქვემოთ მოცემულ წინადადებებში.

1. ძალიან მოსწონთ

2. მოსწონთ

3. არ მოსწონთ

4. მიუღებელია მათთვის

9. მოუსმინეთ და ჩასვით სიტყვები გამოტოვებულ ადგილას.

1. ძალიან მოსწონთ

2. მოსწონთ

3. არ მოსწონთ

4. მიუღებელია მათთვის

10. გადაიყვანეთ წინადადებები აქტიური გვარიდან პასიურში.

1. ძალიან მოსწონთ

2. მოსწონთ

3. არ მოსწონთ

4. მიუღებელია მათთვის

11. განსაზღვრეთ რომელ გვარშია (აქტიური თუ პასიური) მოცემული წინადადებები და ხაზი გაუსვით სწორ პასუხს.

1. ძალიან მოსწონთ

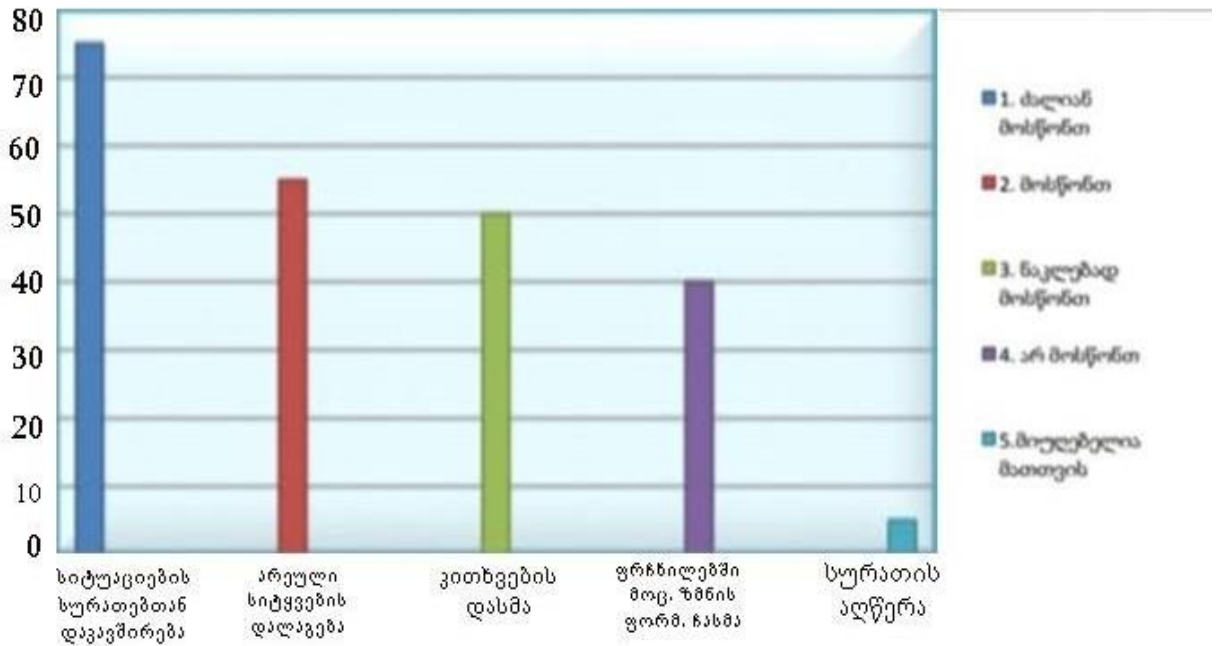
- 2. მოსწონთ
- 3. არ მოსწონთ
- 4. მიუღებელია მათთვის

12. რამდენად მოსწონთ თამაშის ტიპის აქტივობები

- 1. ძალიან მოსწონთ
- 2. მოსწონთ
- 3. არ მოსწონთ
- 4. მიუღებელია მათთვის

ანკეტირების შედეგად აღმოჩნდა შემდეგი: მასწავლებელთა 75% მიიჩნევს რომ მათ მოსწავლეებს ყველაზე მეტად მოსწონთ ისეთი დავალებები, რომლებშიც მათ მოეთხოვებათ სიტუაციებისა თუ მოკლე ტექსტების წაკითხვა და შესაბამის სურათებთან მისადაგება. 55% თვლის რომ მათ უბრალოდ მოსწონთ დავალებები, რომლებიც ეხება სიტყვების სწორად დალაგებას გამართული წინადადების ასაწყობად. 50%-ის აზრით, ნაკლებად მოსწონთ ისეთი კომუნიკაციური აქტივობა, როგორცაა მეწყვილესთვის კითხვების დასმა. 40% ფიქრობს, რომ მათ მოსწავლეებს საერთოდ არ მოსწონთ დავალებები, რომლებიც ითვალისწინებს ფრჩხილებში მოთავსებული ზმნის სათანადო ფორმაში ჩასმას და წინადადებების პასიური გვარიდან აქტიურში გადაყვანას, ან პირიქით, ხოლო 5%-ის თვალსაზრისით სურათების აღწერასთან დაკავშირებით დავალებები უბრალოდ მიუღებელია მათი მოსწავლეებისათვის.

მოცემული შედეგები წარმოდგენილია დიაგრამის სახით:

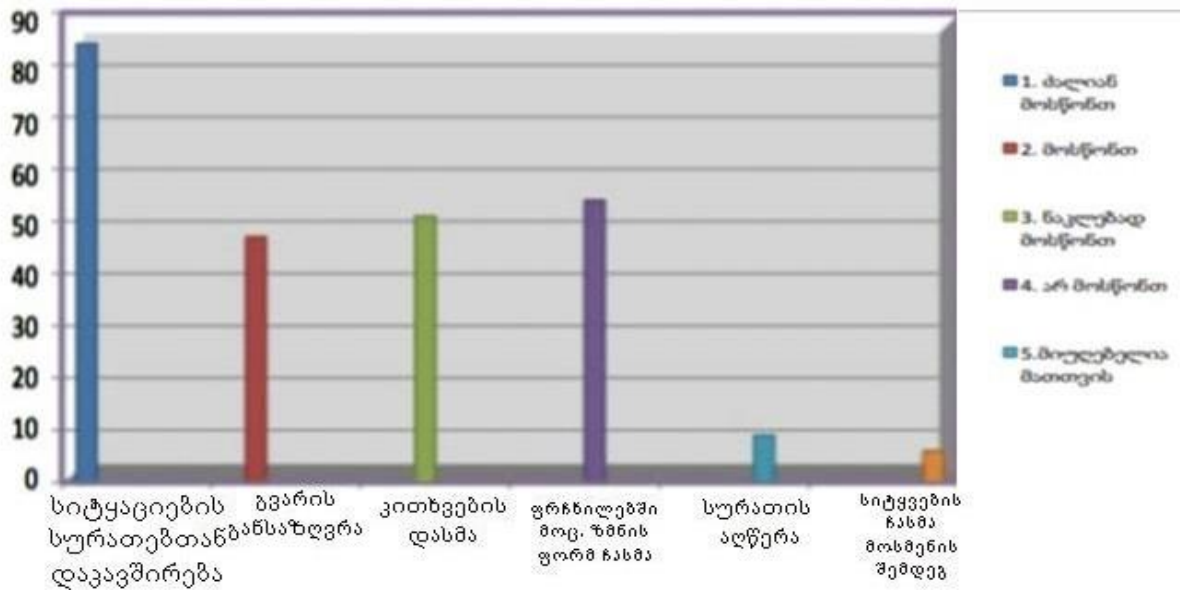


1. დიაგრამა მასწავლებელთა ანკეტირების შესახებ.

მოსწავლეებთანაც გამოვიყენე იგივე კითხვარი. ანკეტირებისას მივიღე შემდეგი შედეგები, რომელიც გამოსახულია პროცენტულად ცხრილში.

ცხრილის თანახმად მოსწავლეთა აზრი სავარჯიშოებთან დაკავშირებით ემთხვევა მასწავლებელთა შეხედულებას მცირედი განსხვავებით, ანუ მოსწავლეების 84%-ს მოსწონს ისეთი სავარჯიშოები, სადაც ისინი სიტუაციებს/მოკლე ტექსტებს აწყვილებენ სათანადო სურათებთან; 47% თვლის, რომ მოსწონს გვარის განსაზღვრასთან დაკავშირებული დავალებები, მოსწავლეთა 51%-ს ნაკლებად მოსწონს საუბრის უნარ-ჩვევის განმავითარებელი აქტივობა-კითხვების დასმა; 54%-ს საერთოდ არ მოსწონს დავალებები, რომელთა მიხედვითაც ევალებათ ფრჩხილებში მოცემული ზმნის სათანადო ფორმაში ჩასმა; 9%-ისთვის მიუღებელია სურათების აღწერა; 6%-ისთვის მიუღებელია ისეთი მოსასმენი დავალებები, რომლებიც ითვალისწინებს გამოტოვებული სიტყვების ჩასმას წინადადებებში.

ანკეტირების შედეგები გამოვსახე დიაგრამითაც. (დიაგრამა N2)



2. დიაგრამა მოსწავლეთა ანკეტირების შესახებ.

ექსპერიმენტის ჩატარების უფლება მოვიპოვე სკოლის პედაგოგებისგან. ჩემს მიერ შერჩეულ კლასებში ასწავლიდნენ სერთიფიცირებული პედაგოგები. ინგლისური ენს გაკვეთილის ხანგრძლივობა იყო 40 წუთი. ინგლისური ენის გაკვეთილები მიმდინარეობდა 09:00-13:00 საათის ფარგლებში.

ექსპერიმენტის მსვლელობის საიმედოობის მიზნით:

- მოსწავლეებს გავაცანი დავალების ფორმატი და ავუხსენი ინსტრუქციები და მათ შესასრულებლად განკუთვნილი დრო;
- შემოწმების დრო და გარემო პირობები ერთგვაროვანი იყო;
- შეფასების რუბრიკა ერთი და იგივე იყო.

სასწავლო სახელმძღვანელოს გარდა, ექსპერიმენტულ ჯგუფში ვიყენებდი აგრეთვე დამატებით ავთენტურ მასალას, რომელიც მოიცავდა ახალ ამბებს, ინტერნეტის ვებ გვერდიდან, როგორცაა: სტატიები, რეკლამები, სპორტის, კულტურის შესახებ მოხსენებები, ბარათები და ა.შ.

კლასში შეტანამდე ვეცნობოდი და განვიხილავდი მასალას, ვადგენდი მათ შესაბამისობას კვლევის მიზნებთან და ამოცანებთან.

მოსწავლეებისთვის საინტერესო აღმოჩნდა ცემს მიერ შედგენილი ბროშურები, რომელშიც მოცემული იყო ინფორმაცია ევროპის ღირსშესანიშნაობების შესახებ. ბროშურებში უხვად იყო გამოყენებული გრამატიკული კატეგორიები. მას შემდეგ, რაც გაეცნობოდნენ ბროშურებს მოსწავლეები იღებდნენ გადაწყვეტილებებს მსჯელობით გრამატიკული ფორმების გამოყენებით. ასეთი სახის დავალებები ხელს უწყობდა მოსწავლეთა მოტივაციის გაზრდას.

პედაგოგიურ ექსპერიმენტში ვიყენებდი სწავლების შემდეგ მეთოდებს. იმ ფაქტის გათვალისწინებით რომ ქართველი შემსწავლელებისთვის ინგლისური ენა არის უცხო ენა და არა მეორე ენა, გრამატიკულ-მთარგმნელობითი მეთოდის გამოყენება საკმაოდ ეფექტური აღმოჩნდა, ვინაიდან იგი ითვალისწინებს მშობლიური ენის აქტიურ გამოყენებას უცხო ენის გაკვეთილზე. აღნიშნულ მეთოდ ახასიათებს გრამატიკულად სწორი წინადადებების აგება. მეორე მეთოდი რომელიც აქტიურად გამოიყენება კლასში-კომუნიკაციური მიდგომაა. აღნიშნული მეთოდის გამოყენებისას მოსწავლეები აქტიურად ჩაერთვნენ დისკუსიაში, ჯგუფურ მუშაობაში, ცდილობდნენ საკუთარი აზრების დაფიქსირებას სხვადასხვა საკითხთან დაკავშირებით, კომუნიკაციურმა მიდგომამ დადებითად იმოქმედა მოსწავლეთა განწყობის გაუმჯობესებაზე გრამატიკის გაკვეთილის მიმართ.

ექსპერიმენტის დასკვნა: მაშასადამ დღესდღეობით აღარ ითვლება სადავოდ ის საკითხი, რომ ნებისმიერი უცხო ენის შესწავლა მრავალმხრივი, რთული პროცესია და დიდ ძალისხმევას მოითხოვს არამხოლოდ ენის შემსწავლელისგან, არამედ მასწავლებლისგანაც. ენის ძირეული ათვისებისა-შესწავლის მიმდინარეობის დროს უამრავი შემადგენელი ელემენტი და წვრილმანია გასათვალისწინებელი, სასურველი დასახული მიზნის და პროდუქტიული შედეგის მიღებას კი სასწავლო პროცესში ყოველი ელემენტის ჩართვა განაპირობებს. ნებისმიერ გრამატიკულ სახელმძღვანელოში აქტიურად მოიპოვება ის პრაქტიკული სავარჯიშოები, რომლის მიზანიცაა, მოსწავლე მიიყვანოს გაბმულ მეტყველებამდე და აქტიურ კომუნიკაციამდე. იმისთვის რომ მოსწავლემ შესასწავლ ენაზე კომუნიკაციის დამყარება შეძლოს, აუცილებელი პირობაა, მან გამოიმუშაოს ყველა ის უნარ-ჩვევა, რომელიც ენის ცოდნისთვისაა აუცილებელი „კითხვა, წერა, მოსმენა და ლაპარაკი“.

უცხო ენის შესწავლა ნიშნავს არა მხოლოდ ენობრივი სტრუქტურების სრულყოფილად დაუფლებას, არამედ ლექსიკისა და გრამატიკის შესწავლასთან ერთად ენის ათვისებას განსხვავებული კულტურული ცნობიერებისა და ენობრივ-კულტურული თვითმყოფადობის დაფასებით და პატივისცემით, რათა მოსწავლემ უცხო კულტურული ინფორმაციების ათვისების საფუძველზე აქტიურად და თავისუფლად შეძლოს რეალობაში, პრაქტიკულ სიტუაციებში შესწავლილი სტრუქტურების რელევანტური გამოყენება

დასკვნა

უცხო ენის გაკვეთილზე გრამატიკული ასპექტების ახსნისას არ არის საჭირო ინგლისური ენის გრამატიკის ყველა ნიუანსის სწავლება. ყურადღება უნდა გამახვილდეს მხოლოდ იმ გრამატიკულ თავისებურებებზე, რომელთა ცოდნაც აუცილებელია მოსწავლეებისთვის და რისი შესწავლაც საჭირო და სასურველია ენის ცოდნისათვის. ბრაუნის მოსაზრებით, ყოვლად დაუშვებელია მოსწავლეებთან ვახსენოთ ცნება „გრამატიკის გაკვეთილი,” რადგან ეს გარკვეულ შფოთვას იწვევს მოსწავლეებში. გრამატიკული მასალის ასახსნელად ინგლისური ენის გაკვეთილზე მასწავლებლები იყენებენ სხვადასხვა ტრადიციულ, თუ თანამედროვე მეთოდს, მაგრამ ყველა არსებული მეთოდის გამოყენება გაკვეთილზე, რა თქმა უნდა, მიუღებელია. მათი გამოყენება დამოკიდებულია ასახსნელი გრამატიკული მასალის შინაარსზე, თვით შემსწავლელების ასაკსა და პიროვნულ თავისებურებებზე, განწყობა ძალზე მნიშვნელოვანი ფაქტორია უცხო ენის შესწავლის დროს. გრამატიკისადმი ნეგატიური დამოკიდებულების პოზიტიურით შეცვლის მიზნით, აუცილებელია, გავამრავალფეროვნოთ სწავლების მეთოდები და გამოვიყენოთ საინტერესო, სახალისო საშუალებები. პოზიტიური დამოკიდებულებები კი უცხო ენის წარმატებით დაუფლების საწინდარია” მოტივაციას უდიდესი მნიშვნელობა აქვს უცხო ენის დაუფლების პროცესში. მოსწავლის მოტივაციის გაზრდა მნიშვნელოვან პედაგოგიურ ამოცანას წარმოადგენს, სწავლების პროცესში. ჩემ მიერ ჩატარებულმა ექსპერიმენტმა აჩვენა, რომ ავთენტური მასალების გამოყენება (ახალი ამბები, განცხადებები, ბროშურები და სხვა) საგრძნობლად ზრდის ენის შემსწავლელის მოტივაციას გრამატიკის გაკვეთილზე. მაშასადამე უცხო ენის გაკვეთილზე გრამატიკული ასპექტების ახსნისას არ არის საჭირო ინგლისური ენის გრამატიკის ყველა ნიუანსის სწავლება. თამამად შეიძლება ითქვას, რომ გრამატიკული გვარის კატეგორიის სწავლებისას არსებული ძირითადი მეთოდებიდან გაცილებით ეფექტური აღმოჩნდა ორი მათგანი – გრამატიკულ-მთარგმნელობითი (Grammar-Translation) მეთოდი და კომუნიკაციური მიდგომა ენის სწავლებაში (Communicative Language Teaching). ექსპერიმენტმა გვიჩვენა, რომ ჩვენ მიერ კლასში შეტანილი სავარჯიშოების ფონზე მოსწავლეებს მოემატათ: სტიმული, ინტერესი, მოტივაცია, თავდაჯერებულობა,

შეეცვალათ გრამატიკის გაკვეთილის მიმართ შექმნილი ნეგატიური დამოკიდებულება, შეუმცირდათ შიშის განცდა გრამატიკული შეცდომების დაშვების მიმართ.

ამდენად ჩემი სამაგისტრო ნაშრომი მიმოიხილავს გრამატიკის სწავლების ლინგვისტურ, პედაგოგიურ და მთოდურ ასპექტებს. იგი ხელს შეუწყობს გრამატიკის სწავლების ეფექტურობის გაზრდას სკოლაში სწავლების ყველა საფეხურზე, აგრეთვე ნაშრომში წარმოდგენილი სწავლების მეთოდები, ასპექტები და სავარჯიშოების შედგენის სპეციფიკა სასწავლო პროცესს უფრო საინტერესოს და სახალისოს გახდის რაც მოსწავლეთა მოტივაციის ზრდისა და წარმატებული სასწავლო პროცესის წინაპირობა და საწინდარია.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. ალავიძე, ო., გოგიჩაშვილი, ნ., ბალანჩივაძე, თ. (2011). კრეატიული პედაგოგიკა. გამომცემლობა „ლიკა“, თბილისი.
2. ბერიშვილი, ჯ. (რედ.) (1995). პედაგოგიკა. თბილისი: თბილისის უნივერსიტეტის გამომცემლობა. გაბაშვილი, მ. (2010). მოსწავლეთა მოტივაცია. ეფექტიანი სწავლება თეორია და პრაქტიკა. გამოცდების ეროვნული ცენტრი, კვლევის დეპარტამენტი. თბილისი.
3. გაგუა, ვ. (1996). პედაგოგიკა. თბილისი.
4. ე. შავერდაშვილი, ნ. ფირცხელაურის, ფ. რამიშვილის თანაავტორობით. უცხოური ენების სწავლების საფუძვლები.
5. გიორგობიანი, ლ., კახიშვილი, ლ., მაცხოვნაშვილი, გ., ქვლივიძე, რ. (2004). უცხოური ენების სწავლების თეორია და მეთოდოლოგია. თბილისი: გამომცემლობა ენა და კულტურა.
6. კონოპელკინა, ო., ბეზროდნიკი, ი. (2014). საშუალო სკოლაში უცხო ენის ცოდნის გაძლიერება მულტილინგვური განათლების ფარგლებში. Multilingual Education #2, ივანე ფრანკოს სახელობის დნეპროპეტროვსკის სახ. უნივერსიტეტი.
7. ლორთქიფანიძე, დ. (1954). პედაგოგიკა. თბილისი: განათლება.
8. მინდაძე, ი. (2006). კომუნიკაციური დიდაქტიკა და დისკუსია როგორც სწავლების ფორმა. პედაგოგიკის მეცნიერებათა კანდიდატის სამეცნიერო ხარისხის მოსაპოვებლად წარდგენილი დისერტაცია. ივანე ჯავახიშვილის სახელობის სახელმწიფო უნივერსიტეტი. თბილისი.
9. პაპუნაშვილი, ნ. (2014). თვალსაჩინოების გამოყენების სტრატეგიები ზეპირმეტყველების განვითარებისათვის (6-7 წლის ასაკის ინგლისური ენის შემსწავლელელებში). სადოქტორო დისერტაცია.
10. ციციშვილი, რ., ნიჟარაძე, ნ., დარჩია, მ., თევზაია, მ. და ტყავაშვილი, ე. (2006). ინგლისური ენის სწავლების თეორია და პრაქტიკა საქართველოში. თბილისი.
11. კუტალაძე, ეფექტიანი სწავლება სკოლაში 2010

12. გაძლიერება მულტილინგვური განათლების ფარგლებში. Multilingual Education #2, ივანე ფრანკოს სახელობის დნეპროპეტროვსკის სახ. უნივერსიტეტი.
13. Соволова Е.Н. „Методика обучения иностранным языкам: Базавий курс лекции“, Москва, Просвещение, 2003
14. . Anthony, E. (1963). Approach, method and technique. English Language Teaching
15. Asher, J. (1977). Learning another language through actions: the complete teacher's guidebook.
16. Baron, D. (1982). Grammar and good taste: Reforming the American Language. New Haven, NJ: Yale University Press.
17. Bastone, R. (1994). Grammar. Oxford: Oxford University Press.
18. Brown, H. D. (2007). Teaching by principles: an interactive approach to language pedagogy.
19. Celce-murcia Marianne, “Teaching English as a Second or Foreign Language“, Heinle and Heinle, USA, 2001
20. Daiane Larsen-Freeman, "Techniques and Principles in Language Teaching", Oxford, 2010
21. Duglas Brown H., "Teaching by Principles, An Interactive approach to Language Pedagogy", Longman, USA, 2001
22. <http://mastsavlebeli.ge/?p=1991>– „ცნების შინაარსში წვდომის პროცედურები ინდუქციური და დედუქციური სწავლებისას“
23. Jeremy Harmer “The Practice of English Language Teaching” - 4th edition, England, 2007
24. Howatt, A. (1984). A history of English language teaching. Oxford: Oxford University Press.
25. Lozanov, G. (1978). Suggestology and Outlines of Suggestopedy. New York: Gordon and Breach.
26. Nozadze, A. (2012). Teaching English Grammar with Games.

27. Nunan, D. (2004). *Task-based language teaching*. Cambridge: Cambridge University Press.
28. Pollock, J., & Waller, E. (1999). *English grammar and teaching strategies*. Lifeline to Literacy.
29. Prator, C., and Celce-Murcia, M. (1979). *An Outline of Language Teaching Approaches*.
30. Celce-Murcia, M. and McIntosh, L. (Ed.), *Teaching English as a Second or Foreign Language*. New York: Newbury House Press.
31. Richards, J., and Rodgers, T. (1986). *Approaches and methods in language teaching*. UK. Cambridge University Press.
32. Thanasoulas, D. (2002). *The changing winds and shifting sands of the history of English Language Teaching*.
33. Wang, X. (2000). *Communicative Language Teaching and its Impact on Teachers' Professional Practices*.

დანართი №1

მასწავლებელთა ანკეტირების შედეგები

ცხრილი №1

მასწავლებელთა ანკეტირების შედეგები					
კითხვები	სავარაუდო პასუხები				
I კითხვა	1. ძალიან მოსწონთ	2. მოსწონთ	3. ნაკლებად მოსწონთ	4. არ მოსწონთ	5. მიუღებელია მათთვის
	20%	35%	45%	-	-
II კითხვა	60%	40%	-	-	-
III კითხვა	15%	35%	30%	20%	-
IV კითხვა	40%	55%	5%	-	-
V კითხვა	15%	25%	40%	20%	-
VI კითხვა	55%	45%	-	-	-
VII კითხვა	-	15%	50%	35%	-
VIII კითხვა	-	20%	35%	40%	5%
IX კითხვა	20%	30%	45%	5%	-
X კითხვა	75%	25%	-	-	-
XI კითხვა	25%	50%	15%	10%	-
კითხვა	40%	35%	15%	10%	-

დანართი №2

მასწავლებელთა ანკეტირების შედეგები

ცხრილი №2

მასწავლებელთა ანკეტირების შედეგები					
კითხვები	სავარაუდო პასუხები				
	1.ძალიან მომწონს	2.მომწონს	3.ნაკლებად მომწონს	4.არ მომწონს	5.მიუღებელია ჩემთვის
I კითხვა	17%	23%	35%	25%	-
II კითხვა	53%	47%	-	-	-
III კითხვა	19%	28%	34%	19%	-
IV კითხვა	37%	42%	21%	-	-
V კითხვა	17%	23%	38%	22%	-
VI კითხვა	64%	30%	6%	-	-
VII კითხვა	4%	26%	51%	19%	-
VIII კითხვა	2%	16%	19%	54%	9%
IX კითხვა	11%	37%	38%	14%	-
X კითხვა	84%	16%	-	-	-
XI კითხვა	26%	34%	24%	16%	-
XII კითხვა	31%	29%	20%	6%	-

დაწერეთ №3

მოდულიზირებული სავარჯიშო

□ Listen, write the correct sentences and circle the right answer:

1. where/the most newspapers/sell? -----?

a) China b) Germany c) the UK

2. where/the most films/make? -----?

a) France b) India c) the USA

3. where/the most cars/sell?-----?

a) Australia b) China c) Japan

4. where/the most coffee/produce? -----?

a) Brazil b) Kenya c) Mexico

5. where/the most coffee/drink (per person)?-----?

a) Italy b) Poland c) Scandinavia

6. where/the most tea/produce? -----?

a) Canada b) China c) India

7. where/the most tea/drink (per person)? -----?

a) France b) Switzerland c) Turkey

8. where/the most bananas/grow? -----?

a) Brazil b) India c) Mexico

9. where/the most rice/grow?-----?

a) China b) Japan c) Vietnam

დანართი №4

ტესტური დავალების ერთ-ერთი ნიმუში

Test I Total: 40

Form: -----

Date: -----

□ Rewrite the sentences in the Passive. [1 point per answer; total 4]

1. American teenagers eat a lot of fast food.

A lot of fast food_____.

2. The marketing manager organizes weekly meetings.

Weekly meetings_____.

3. Mother cleans the room every morning.

The room_____.

4. They don't look after the children properly.

The Children_____.

□ Complete the sentences with the present simple active or passive of the verb in brackets.

[1 point per answer; total 4]

1. How many newspapers----- (print) in Britain every day?

2. German ----- (speak) in Germany, Austria, and part of Switzerland.

3. Millions of people ----- (watch) the royal wedding.

4. The houses ----- (build) every year.

□ Arrange the words to form correct sentences in active/passive voice.

[1 point per answer; total 4]

1. used/A new bus/is/in our town. _____

2. new shoes/She/every month/buys. _____

3. The coffee/made/is/Lisa/by. _____

4. texts/translates/everyday/Helen. _____

□ Decide whether the following sentences are written in the active or passive voice. Then write the doer of the action on the line to the right. If the doer is unknown, write a question mark (?). [2 point per answer; total 8]

1. We saw the football game at the stadium. active/passive -----

2. The telephone is invented by Alexander Graham Bell. active/passive -----

3. The trees are cut down and transported to the nearest port. active/passive -----

4. Orangutans are found mostly in the rainforests in Indonesia. active/passive -----

□ Match the sentences with their corresponding Georgian equivalents.

1 point per answer

1. Everybody listens to the lecturer with great attention. -----

a. ლექტორს დიდი ყურადღებით უსმენენ.

b. ყველა უსმენს ლექტორს დიდი ყურადღებით.

2. Moscow University is founded by Lomonosov. -----

a. მოსკოვის უნივერსიტეტი დაარსებულია ლომონოსოვის მიერ.

b. ლომონოსოვმა დააარსა მოსკოვის უნივერსიტეტი.

3. Do they teach three foreign languages at this school? -----

a. ისინი სამ უცხო ენას ასწავლიან ამ სკოლაში?

b. ამ სკოლაში სამი უცხო ენა ისწავლება?

4. The book is written by a famous person. -----

a. ეს წიგნი ცნობილი ადამიანის მიერ არის დაწერილი.

b. ცნობილმა ადამიანმა დაწერა ეს წიგნი.

□ Read the text and answer the questions below. [1 point per answer; total 4]

Crocodiles or crocs are talked about a lot in Australia. Usually they are separated into two types: saltwater crocs and freshwater crocs. Saltwater crocs are known as ‘salties’ and freshwater crocs are called ‘freshies’.

Salties, which can be five metres long, are considered much more dangerous than freshies.

Swimmers, who are caught by a saltie, are rolled around in the water until their necks are broken.

Then the swimmer’s body is stored under some wood by the croc until it is soft enough for him to

chew. Freshies are much smaller and swimming with them is thought to be safe but a little scary.

1. Who are talked about a lot in Australia? -----

2. In what types are they usually separated?-----

3. Which ones are considered to be much more dangerous? -----

4. How are the saltwater crocs known?-----